

UPPSALA
UNIVERSITET

**Upplevelser av att som biologiskt barn till familjehemsföräldrar växa
upp familjehem**

**-En kvalitativ studie som undersöker vuxna personers upplevelser av att
leva i familjehem som barn**

Magnus Ekström

Socionomprogrammet

Kandidatuppsats VT 2014

Examensarbete i socialt arbete 15 hp

Handledare: Marianne Löfqvist

Examinator: Rafael Lindqvist

Sammanfattning

Tidigare forskning visar att det finns luckor i kunskapen om biologiska barn som växer upp i familjehem. Flera studier visar familjehemsföräldrarnas perspektiv, där föräldrarna får uttala sig om hur de uppfattar sina egna barns situation. Det förekommer studier som undersöker biologiska barns upplevelser, men dessa är få. Forskningen visar att biologiska barn kan få bättre förståelse för människor i utsatta situationer. När ett barn flyttar till ett familjehem påverkas familjedynamiken. Det finns inte några formella krav på att de biologiska barnen ska ta ansvar för den nya familjemedlemmen, visar tidigare forskning, men det framkommer dock att det finns förväntningar på de biologiska barnen från både föräldrar och socialtjänst. En god relation mellan de biologiska barnen och det placerade barnet underlättar omställningen för hela familjen. I många fall där en placering avbryts i förtid är anledningen att det uppstått problem mellan det biologiska och det placerade barnet. Syftet med föreliggande uppsats är att undersöka vuxna personers upplevelser av att ha varit biologiska barn som har vuxit upp i ett familjehem, samt hur dessa personer uppfattar att det har påverkat dem senare i livet. Med hjälp av intervjuer undersöktes fyra nu vuxna personers upplevelser. Resultatet visar på att intervjupersonerna har en stor förståelse och empati för människor i samhället som lever under sämre villkor och förhållanden. Studien kan inte med säkerhet fastställa att denna förståelse och empati har att göra med deras upplevelser i barndomen. Resultatet visar också att det var viktigt för barnen i familjen att bli informerade om att ett annat barn kommer för att bo i familjen. Personerna i studien beskrev att de hade det lättare att förhålla sig gentemot de placerade barnen, om de fick information om hur familjelivet kunde komma att förändras i och med en eventuell placering. Information om hur ett familjehem fungerar och det placerade barnets problematik skulle kunna hjälpa de biologiska barnen att veta var och när de kunde ha hjälpt till.

Nyckelord

Familjehem, biologiska barn, placerade barn, att leva i familjehem.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte och Frågeställning	6
1.2 Avgränsningar i studien	6
1.3 Uppsatsens disposition.....	6
2. Tidigare forskning	7
2.1 Att gå från ett hem till ett familjehem	7
2.2 Skillnaden mellan ett "vanligt" hem och familjehem.....	8
2.3 Tillvägagångssätt för utredningar av familjehem.....	9
2.4 Biologiska barns egna tankar och funderingar i familjehem.....	10
2.5 Medbestämmande för det biologiska barnet	11
3. Teori.....	12
3.1 Anknytningsteori	12
3.1.1 Trygg anknytning	13
3.1.2 Otrygg ambivalent	13
3.1.3 Otrygg undvikande	13
3.1.4 Desorganiserad anknytning.....	14
3.2 KASAM	14
3.3 KASAM under uppväxten	15
4. Metod	15
4.1 Val av metod.....	16
4.2 Urval	16
4.3 Metodmotivering	17
4.4 Forskarens föreställningsvärld	17
4.5 Datainsamlingsmetod.....	17
4.6 Analysmetod.....	18
4.7 Reliabilitet och validitet.....	19
4.8 Etiska överväganden.....	20
5. Resultat.....	20
5.1 Presentation av intervjupersoner	20
5.2 Bakgrund	22
5.3 Medbestämmande och påverkan	22
5.4 Upplevelser av att dela föräldrar.....	24

5.5 Varför ta emot placerade barn?	25
5.5.1 Engagemang och solidaritet med svaga i samhället	26
5.6 Familjehem i vuxenlivet.....	27
5.7 Sammanfattning av resultat	28
5.7.1 Medbestämmande och att dela föräldrar.....	29
5.7.2 Varför ta emot placerade barn?	29
5.7.3 Familjehemmet i vuxenlivet.	30
6. Diskussion.....	30
6.1 Frågeställningar	30
6.2 Övergripande diskussion av resultatet i förhållande till tidigare forskning	31
6.2.1 Medbestämmande	31
6.2.2 Fördelarna och nackdelarna att dela föräldrar	32
6.2.3 Resultatet kopplat till Anknnytningsteori.....	33
6.2.4 Resultatet kopplat till KASAM	34
6.2.5 Metoddiskussion	35
6.2.6 Reflektioner av studien	35
6.2.7 Framtida studier i ämnesområdet.....	36
Referenser	37
Litteratur.....	37
Artiklar	37
Offentligt tryck	38
Elektroniska källor	38
Bilaga 1 - Information	39
Information innan intervjun till respondenterna	39
Bilaga 2 - Intervjuguide.....	39
Bakgrundsfrågor	39
Intervjuguide	39

1. Inledning

Alla människor påverkas av det som finns omkring dem. Under uppväxten är människan särskilt mottaglig för intryck och hur miljön omkring dem ser ut. Genom att socialisera med andra personer skapar människan en social roll. Enligt Anthony Giddens (2003) är människan med och formar sin sociala roll i samspel med andra människor, den sociala rollen blir inte skapad åt dem. Människan är med andra ord ingen passiv varelse som låter sig bli programmerad av någon annan. Människan lär sig att förstå och anta sociala roller i en kontinuerlig samspelsprocess (Giddens, 2003:43). Giddens menar vidare att den kulturella miljö ett barn föds och växer upp i påverkar barnets beteende. Under socialisationen utvecklar barnet sin identitet samt förmågan att uttrycka självständiga tankar och handlingar. Det innebär att barnet har en fri vilja och kan agera utifrån vad barnet själv tycker är rätt. (Giddens, 2003:43).

Primär socialisation är den första socialisation en individ genomgår i sin barndom och den socialisationen får man med sina föräldrar och familj. Sekundär socialisation kallas varje efterföljande process som leder en redan socialiserad person in i nya områden av samhället. Den primära socialisationen tillkommer som sagt inom ramen för familjens översyn (Berger & Luckmann, 2010:154,155). Personerna i en familj som tar emot placerade barn får tidigt tillgång till en arena där tragiska människoöden kommer in i deras liv och förhoppningsvis diskuteras. De kan få ta del av både lyckliga stunder och lyckliga slut men också tragiska och hjärtskärande (Höjer, 2001:150). En individ som växer upp i denna miljö får tillgång till information av hur samhället kan se ut för andra än dem själva. De får uppleva och ta del av saker i en tidig ålder som de troligtvis inte skulle ha fått ta del av förrän långt senare i sina liv. Till exempel människor som har det svårt i sina liv.

Den typiska bilden av vad en kärnfamilj är existerar inte, numera förekommer alla möjliga varianter av familjer. Det är familjen som är den viktigaste arenan för ett barns utvecklande av sin personlighet. Det är därför väldigt viktigt att barn från sämre hemförhållanden, kan få komma och bo hos familjer med en stabilare och bättre emotionell uppväxtmiljö.

I och med att ett placerat barn flyttar in i ett familjehem förändras också den familjedynamik som redan existerar i familjen. I boken *"Ett utvalt hem till ett utvalt barn"* skriver författarna att familjehemmet måste ha en flexibilitet, familjen måste kunna anpassa sig till det placerade barnet. Det är inte bara det placerade barnet som ska förändra sig för att på det sättet lättare komma in i familjen, föräldrarna och de biologiska barnen måste också anpassa sig till situationen att ett barn flyttat in hos dem (Rasmussen & Regnér, 2013:96,97).

Familjehemsföräldrarna får mycket ansvar; inte nog med att de ska vara bra föräldrar till sina egna barn- de ska också agera förälder till någon annans barn, kunna bemöta de placerade barnens föräldrar, skapa ett gott förhållande till socialsekreteraren, skolan och andra eventuella vårdkontakter. Familjehemsföräldrarna ska ha ett så bra förhållande att de kan klara av att hantera och hjälpa det placerade barnet med den eventuella ångesten från tidigare erfarenheter barnet bär med sig (Lindberg, 2011:11,12). Stora förändringar sker inom familjen och förändringar kan göra både gott och ont. Vad gör dessa förändringar för de biologiska barnen i familjen? Detta är en del av varför denna studie skapas, att försöka ta reda på de biologiska barnens förutsättningar i familjehem. Svensk forskning om hur situationen är och har varit för de biologiska barnen till familjehemsföräldrar är bristfällig då allt för få studier

har gjorts. Ingrid Höjer (2001) skriver i sin avhandling om vikten av att förstå hur relationer i dessa familjehem förändras i och med att ett främmande barn flyttar in till familjehemmet. Det finns mycket forskning om hur de placerade barnens situation har varit och är (Höjer, 2001:1,2). Denna uppsats syfte är att ta reda på vad de biologiska barnens känslor och tankar nu i vuxen ålder är om detta, såsom delaktighet och medbestämmande. Ingrid Höjers avhandling undersöker hur familjeföräldrarna uppfattade familjens situation av att vara familjehem. Denna uppsats syftar å sin sida till att försöka visa hur de biologiska barnen upplevde sin situation. Intervjupersonerna är idag vuxna vilket gör att de kan få ett utökat perspektiv på händelser samt relationer under den tid som är intressant för studien.

1.1 Syfte och Frågeställning

Syftet med föreliggande uppsats är således att undersöka de upplevelser personer vars familjer tog emot placerade barn under deras barndom. Samt att undersöka vad de själva tycker sig ha påverkats av dessa upplevelser. Mina frågeställningar är:

- Hur upplever intervjupersonerna att deras erfarenheter av att växa upp i ett familjehem har påverkat dem?
- Upplever intervjupersonerna att de fick vara delaktiga i beslutet om att vara familjehem?
- Hur upplever intervjupersonerna att deras kontakt med socialtjänsten var under placeringen av barnet?

Av dessa tre frågeställningar är den första den primära, alltså den frågeställningen som de andra två frågeställningarna kommer in på. Anledningen till att ha med de två andra frågeställningarna är att djupare nå en förståelse av hur det är att växa upp i familjehem för ett biologiskt barn. En förhoppning som denna studie har är att svara på hur de biologiska barnen upplever socialtjänsten i deras arbete med familjehemsplaceringar.

1.2 Avgränsningar i studien

Avgränsningar i denna studie handlar främst om de frågeställningar jag har använt mig av samt de intervjupersoner som kontaktats. Frågeställningarna behandlar främst självupplevda händelser och tar inte upp generella tankegångar om familjeplaceringar. Detta är ett aktivt val då resultatet och analysen kommer att visa på sådana teman. Intervjupersonerna som tillfrågats är alla vuxna och bor idag alla i Uppsalaområdet. Att ha intervjusubjekt i vuxen ålder är av vikt för att dialogen och svaren ska vara av en reflexiv karaktär och därför ge större stöd för denna studie. Könsfördelningen bland intervjupersonerna kan ses som obalanserad och något man i en större studie kan utveckla. På grund av tids- samt resursbegränsningar är detta ett slutgiltigt resultat som bör ses som tillräckligt för att kunna utföras inom de givna ramarna för ett examensarbete.

1.3 Uppsatsens disposition

Inledningsvis redogörs tidigare forskning kring det aktuella ämnet; Biologiska barn i familjehem. Därefter presenteras en beskrivning av vald metod och det förs ett resonemang om fördelar och nackdelar gällande tillvägagångssättet, i detta avsnitt finns också de teoretiska

utgångspunkter som kommer att användas i denna studie. Därefter presenteras studiens resultat av respondenternas svar på intervjufrågorna. Avslutningsvis diskuteras resultatet i en avslutande diskussion, resultatet kopplas här samman med den tidigare forskningen samt de teoretiska utgångspunkterna.

2. Tidigare forskning

Denna studie har delat in tidigare forskning i fem olika delområden som kommer att sammankopplas med resultatet i diskussionsavsnittet.

I inledningen nämndes primär och sekundär socialisation, nedan presenteras och redogörs den forskning som är relevant för att undersöka socialisationen för biologiska barn i familjehem. Forskningens disposition kring hur avsnittet kommer att vara belyser de luckor som finns i forskningen vad det gäller biologiska barns perspektiv i familjehem. Den framtagna forskningen är till stor del byggd på intervjuer med föräldrar till de biologiska barnen, och hur de har uppfattat sina barns upplevelser av att ha placerade barn i familjen. Barnens egna upplevelser av medbestämmande i familjen är dock fortfarande en outforskad terräng och detta är vad denna uppsats vill vara med att lyfta fram och belysa.

Den svenska forskningen som tar upp studiens ämne har till stor del producerats av Ingrid Höjer och Monica Nordenfors som båda är verksamma vid Göteborgs universitet. Ingrid Höjer utgav år 2001 sin avhandling *"Fosterfamiljens inre liv"*. Monica Nordenfors gav i sin tur ut avhandlingen *"Ett reflexivt syskonskap. En studie om att växa upp tillsammans med fostersyskon"* 2006. Avhandlingarna berör samma ämne, men har olika utgångspunkter där Höjer utgår ifrån hela familjens, och därmed ett större, perspektiv. Nordenfors koncentrerar sig i sin studie mer på de biologiska barnen. Gemensamt för de båda är att de intresserar sig av hur de olika könsrollerna inom familjen ser ut. Föreliggande studies fokus ligger på upplevelserna som biologiska barn har av sin tid med placerade barn som syskon, jag har dock inte fokuserat mig på ett genusperspektiv. Materialet från Höjer (2001) och Nordenfors (2006) kommer att ge denna studie en bra position att utgå ifrån.

Av internationell forskning finns en artikel av Robert Twigg "The unknowns soldiers of foster care: Foster care as loss for the foster parents own children." (Twigg, 2004). Studien tar upp de "okända soldaterna" (de biologiska barnen) i familjehemmen och hur erfarenheterna från att ha haft placerade barn kommit att påverka deras uppväxt. Detta ligger i linje med denna studie och bör ses som ett bra grundmaterial för min analys.

2.1 Att gå från ett hem till ett familjehem

Ett barn placeras i ett familjehem och inte hos familjehemsföräldrar. Placeringen inkluderar således alla familjemedlemmar vilket medför förväntningar på alla i familjen. Inga uttalade förväntningar på barnen i familjehemmen finns skrivna från socialtjänstens sida, eftersom det i sådana fall skulle innebära att det ställs krav på barn och unga. Det strider mot föreställningen att barn inte ska belastas med för stort ansvar. Familjehemsuppdraget är med andra ord ett kontrakt mellan föräldrar och socialtjänst, men det går dock inte att bortse att det därigenom ställs stora krav även på övriga familjemedlemmar så som de biologiska barnen i familjen (Nordenfors, 2012:70).

I boken ”Att fostra familjen” skriver Nordenfors (2012) att när ett ”vanligt” hem förvandlas till ett familjehem förändras också dynamiken i familjen. Nya relationer skapas och alla medlemmar i familjen deltar i förhandlingar med varandra om hur den nya familjen ska se ut (Nordenfors, 2012:70). Familjen skall erbjuda den nytillkomne familjemedlemmen ”god vård och fostran” och utöver detta bör familjen leva ett liv där ett överskott av kärlek och värme finns (Nordenfors, 2012:70). Författaren skriver att det är rimligt att tänka sig att både socialtjänsten och familjehemsföräldrarna förväntar sig att de biologiska barnen ska bete sig på ett sådant sätt som är förenligt med det placerade barnets bästa (Nordenfors, 2012:84). I tidigare forskning om ämnet går det inte att finna något att läsa angående hur och om de biologiska barnens behov blir tillgodosedda i processen att vara familjehem. Twigg (1994) skriver däremot att en viktig anledning till att många potentiella familjehem inte blir familjehem beror på föräldrarnas oro över hur en sådan erfarenhet skulle påverka deras biologiska barn (Twigg, 1994:297).

2.2 Skillnaden mellan ett ”vanligt” hem och familjehem

Det finns skillnader på ett ”vanligt” hem och familjehem. Den kanske mest framträdande skillnaden är att familjehemsföräldrarna inte har samma juridiska rättigheter över den eller de placerade barnens fostran som över sitt/sina egna biologiska barn. En annan stor skillnad som Nordenfors (2012) uppmärksammar är att familjen inte kan vara säker på att det placerade barnet kommer att stanna hos dem tills det blir vuxet. Det finns alltid en potentiell risk att barnet flyttar utan att familjen kan påverka detta. I en sådan situation har föräldrar juridiskt sett begränsad makt om man jämför med den juridiska auktoritet föräldrar har över sina biologiska barn (Nordenfors, 2012:73).

När ett barn blir placerat hos en familj är det inte tänkt att det ska vara en uppväxtplacering, alltså en permanent placering. Tanken från statens sida är att barnet ska flytta hem igen efter det att barnets hemmiljöförhållanden ”ordnat” upp sig. Var sjätte månad görs en prövning av socialnämnden om barnet ska flytta till sina biologiska föräldrar igen. Efter tre år ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl till överflyttning av vårdnaden 13§ Lag (1990:52 med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)).

Att familjehemsföräldrarna inte kan bestämma allt de vill över de/det barn som de fått ansvaret att fostra kan skapa problem för hur de biologiska barnen uppfattar situationen med att ett placerat barn kommit för att bo hos dem (Twigg, 1994:300). Problem kan uppstå mellan placerat barn och familjehemmen därför att ingen bra förståelse för hur familjedynamiken ser ut i de olika familjerna. Twigg (1994) skriver att många familjehemssekreterare inte vet om det placerade barnet passar in i familjehemmets dynamik. De hoppas att barnet ska få det bra och att familjen ska undgå skada. Denna brist på god matchning mellan det placerade barnet och familjehemmet gör att problem kan skapas för både det placerade barnet och familjehemmet (Twigg, 1994:301). Twigg's (1994) studie visar att om relationen mellan det biologiska barnet och det placerade barnet var bra så gick omställningen till att vara ett familjehem bättre för hela familjen.

I en studie som publicerades 1981 av P. W Cauntley där 115 familjehemsföräldrar par deltog, svarade 56 % av paren att i de fall där familjehemsplaceringen avslutades i förtid så berodde detta på att det uppstått problem mellan det biologiska barnet och det placerade barnet (Twigg, 1994:302,303). Ingrid Höjer (2001) fick dock genom intervjuer med familjehemsföräldrar fram att föräldrarna tyckte att upplevelsen för de biologiska barnen av att få ett ”syskon” var en bra erfarenhet. De biologiska barnen fick därigenom en föreställning om att alla personer inte har en lika bra tillvaro som dem själva. Denna insikt har lett barnen till ett rikare liv där de har en ökad förståelse för andra människors problem, bättre empati samt har lärt sig att vara mer toleranta mot andra människor (Höjer, 2001:140).

Ovan beskrivs studier där familjehemsföräldrar har tillfrågats genom intervjuer och där ger sin syn på hur de anser att deras biologiska barn har påverkats av att välkomna ett placerat barn in i familjen. Det finns mycket fåtal studier som riktar sig enbart till att beskriva de biologiska barnens upplevelser av detsamma. Denna studie tar därför sin utgångspunkt utifrån de biologiska barnens perspektiv för att undersöka deras upplevelse av att växa upp i ett familjehem.

2.3 Tillvägagångssätt för utredningar av familjehem

Twigg's (1994) syfte med sin studie var att förändra synen på hur familjehem utreds och vilka barn som passar att placeras i vilket familjehem. Tjugo år efter publiceringen av Twigg's studie ser situationen annorlunda ut vad det gäller tillvägagångssätt av placeringar av barn. I Amerika finns flera vetenskapligt beprövade utredningsmetoder att tillgå. I Sverige pågår det också en utveckling om hur man på bästa sätt utreder om en familj kan bli familjehem. I rapporten *”Bedömningar vid rekrytering av familjehem- En systematisk kunskapsöversikt”* från institutionen för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS) 2009. Här beskrivs och utvärderas internationella metoder för utredning av familjehem, i syfte att se vilka metoder som kan komma att implementeras i det svenska samhället. I Sverige finns för tillfället två metoder som används; Kälvstensmetoden och PRIDE-programmet, ingen av dessa två metoder är vetenskapligt utvärderade (IMS, 2009:8,9,10).

Socialtjänsten gör hembesök för att få en bild av om hemmet har ett ”överskott av kärlek och värme” samt andra faktorer som kan komma att påverka beslutsfattandet. Under hembesöket är oftast två familjehemssekreterare med eftersom detta möjliggör enskilda intervjuer med föräldrarna. Under hembesöket vill socialtjänsten även tala med de biologiska barnen för att höra om deras inställning till att bli familjehem (Rasmussen, 2013: 32).

Familjehemssekreterarna följer Kälvstensmetoden eller PRIDE-programmet beroende på vilken metod de fått utbildning i. Även subjektiva bedömningar görs, t.ex. om någon av familjehemsföräldrarna blivit dömd för något brott överväger socialtjänsten om brottets art har betydelse för att få uppdraget som familjehem. De ser också till tiden från det att personen blivit dömd samt om hemmets positiva atmosfär uppväger de nackdelar som en dom har. Familjehemssekreterarna brottas med frågor om normalitet och gränsdragningar då de fattar sina beslut. Familjehemssekreterarens arbete handlar således många gånger om att pröva normer och bedöma gränser för vad som är acceptabelt (Rasmussen, 2013:93,94).

2.4 Biologiska barns egna tankar och funderingar i familjehem

Höjer (2001) undersökte ett flertal studier vilka undersökte de biologiska barnens upplevelser och tankar. Större delen av de tillfrågade barnen upplevde att de var nöjda eller glada att ha fått växa upp i en familj som samtidigt var familjehem. Många biologiska barn tycker sig ha fått en ökad mognad och ett bättre självförtroende efter att ha levt med placerade barn. De kände också en stolthet över att deras föräldrar kunnat hjälpa andra i samhället (Höjer. 2001:141,142). I Höjer's avhandling använde hon sig av en studie av Poland och Groze (1993). I denna studie intervjuades 51 stycken barn av båda könen om sina upplevelser. 70-80% av barnen i studien var glada över att familjen kunnat ta emot barn. Förändringarna i familjen efter att det placerade barnet kom var något som 47 % av de tillfrågade haft problem med. Det framkom i studien att det de upplevde som mest negativt var att tiden med föräldrarna begränsades efter att det placerade barnet flyttade in. Förändringarna som följde av att en ny person kom in i familjen skulle ha kunnat accepteras lättare om de biologiska barnen kände att de hade haft lika stor del av sina föräldrars tid som familjehemsbarnet. I en grupp av 29 biologiska barn svarade hälften av dem att de skulle ha haft nytta av att veta vilka sorts problem familjehemsbarnet hade innan han/ hon kom till deras hem. Föräldrarna i studien menade att de skulle ha förberett sina egna barn mer på att tiden dem emellan skulle minska när det placerade barnet kom (Poland, Groze. 1993:160,161). Höjer's (2001) egen studie bestod av 34 stycken familjehemsföräldrar. Föräldrarna i studien var medvetna om att deras egna barn fick stå tillbaka till de placerade barnens fördel. Föräldrarna försökte kompensera den "förlorade" tiden genom att hitta på saker tillsammans med det biologiska barnet som t.ex. att gå och handla, enbart föräldern och barnet. Under den tid då de placerade barnen åkte iväg för att träffa sina biologiska föräldrar passade många av föräldrarna på att hitta på något roligt att göra med sina biologiska barn som kompensation (Höjer.2001:154,155).

Poland och Groze (1993) skriver i sin studie, att ta emot ett barn är för hela familjen en omtumlande upplevelse och ibland traumatiskt. En slutsats av studien var att barnen i familjen borde bli bättre informerade för vad som skulle komma. Författarna tycker också att familjehemssekreterarna ska ägna mer tid till att höra efter hur de biologiska barnen i familjen upplever det är att få ett extra "syskon" (Poland. Groze. 1993:162). För att barn och ungdomar ska vilja bli delaktiga i saker och skeenden är det bra om de blir informerade så att den unga själv kan fatta ett beslut över hur han vill ha det. Det var något som Graham och Fitzgerald (2010) påvisade i sin studie där de intervjuade ungdomar av båda könen i åldern 13-21 år. För att vara med i något ville ungdomarna veta och bli informerade om vad syftet med detta var och vad det skulle leda till. En sak som dock inte är väl undersökt inom detta område är det biologiska barnets rätt att göra sin röst hörd. Är den information som de biologiska barnen får tillräcklig för att de ska kunna känna att det som pågår omkring dem är viktigt och angår dem, det framkommer aldrig något svar på den frågan. Den svenska forskningen på detta område är minimal, och det kan vara svårt att generalisera den internationella forskningen på det system som används i Sverige. Sverige har till exempel fler långtidsplaceringar i familjer än andra länder (Höjer.2001:142). Det som denna studie förhoppningsvis kan visa är hur de personer som nu är vuxna reflekterar över sin barndom som biologiska barn i familjehem.

I Brannen's (2000) studie "Connecting Children" studerades 10-12 åriga barn. Barnen blev tillfrågade hur de tycker att en familj och familjelivet ska vara. Barnen uppfattade sig själva i familjen som aktiva och bidragande till den omsorg som familjen utövar. I barnens berättelser fann författarna tre kategorier. Den första kategorin bestod av den praktiska hjälp som barnen upplevde de gav sina föräldrar. Den andra kategorin beskrev att barnen visade en stor förståelse för sina föräldrars situation och känslor varav barnen på bästa sätt försökte efterleva det de trodde deras föräldrar helst skulle vilja ha dem att göra. I den tredje kategorin fokuserades beskrivningarna på uppskattningen av vad föräldrarna gjorde för dem. Det fanns en stor vilja att ge något tillbaka till föräldrarna. Många av barnen hade en förståelse för att deras föräldrar oroade sig för dem. På grund av detta uppträdde många av barnen på ett sådant sätt att föräldrarna inte skulle oroas över deras liv (Brannen m.fl. 2000:156,161).

2.5 Medbestämmande för det biologiska barnet

För att placeringen av ett barn ska bli lyckad är det en fördel om alla i familjen är med och arbetar mot samma mål. Det biologiska barnets åsikter och upplevelser bör därför tas i beaktande både av socialtjänsten och föräldrarna. I barnkonventionens artikel 12 framgår det att alla barn har rätt att göra sin röst hörd. Artikeln lyfter också fram betydelsen av att ett barns yttrande påverkas av barnets mognad och ålder (Rädda barnen). Medbestämmande för barn är alltså en fråga om ålder och beroende av den och barnets mognad avgörs det hur mycket barnet får vara med och påverka i familjelivet. Solberg (1994) skriver i sin avhandling att föräldrarnas syn på sitt barns mognad kan förändras över tid. På vilket sätt synen förändras beror på hur barnet tar ansvar för de uppgifter som barnet blivit ålagd att göra. Vägen till makt och autonomi är genom att ta ansvar och bete sig på ett ansvarsfullt sätt. För att ge barn och ungdomar mer ansvar krävs det att de själva visar att de kan fullfölja de uppgifter som redan är dem givna (Solberg, 1994:100, 101). Föreliggande studie vill ge svar på hur intervjupersonerna upplevde begreppet delaktighet samt hur och om de fick inflytande över familjestrukturens förändring.

Nordenfors (2006) skriver i sin avhandling att delaktigheten handlar om två saker, den första delen är att känna sig som en del av en familj, motsatsen är att känna sig utanför. Den andra delen är känslan delaktighet genom medverkan i den interaktion som familjen har sinsemellan, motsatsen till detta är att barnet känner sig maktlös i familjelivet (Nordenfors, 2006:94).

Hur mycket ett barn kan vara med och påverka sin situation beror på hur barnet kan hantera sin omgivning. Antonovsky (2005) skriver att hanterbarheten hos en person står i proportion till vilka resurser personen har till sitt förfogande. Resurserna kan vara ens egna inneboende förmågor eller andra personer i ens närhet som man litar på (Antonovsky, 2005:45). Elisabeth Such och Robert Walker menar i deras studie att barn anses, utifrån ålder och mognadsperspektiv, vara alltför omogna för att förstå vuxna moraliska ställningstaganden (Such & Walker, 2004: 234). Nordenfors (2006) menar i sin tur att samhället har förväntningar på barn i det dagliga familjelivet. I familjen förväntas barn ta ansvar över inte bara sina egna liv, utan också utöva omsorg genom att ta hand om andra som att bry sig om och engagera sig i sina småsyskon (Nordenfors, 2006:94).

I forskningen som existerar finns inga riktiga svar på om föräldrarna tar hänsyn till deras biologiska barns åsikter, det finns heller inga svar på om de biologiska barnen får den information de behöver för att förstå vad som händer, och kommer att hända i och med en placering. De svar som kommer fram i denna studie kan inte generaliseras över alla de biologiska barn som finns i Sveriges alla familjehem, men den kan upplysa människor om hur det kan se ut för biologiska barn i familjehem.

3. Teori

Nedan presenteras denna undersöknings teoretiska utgångspunkter. Först beskrivs anknytningsteorin, vidare beskrivs den andra teoretiska utgångspunkten studien använt sig av KASAM (Känsla av sammanhang), slutligen hur KASAM ser ut under uppväxten. Dessa båda teorier intresserar sig för barn och ungas utveckling, hur relationer skapas och hur händelser i barndomen kan påverka personer senare i livet. Denna studie har inte för avsikt att i strikt mening testa dessa teorier. Motivet till att denna studie använder sig av anknytningsteorin är för att försöka fördjupa förståelsen av hur de biologiska barnens relation gentemot både sina föräldrar och till det placerade barnet gestaltar sig, i och med att en placering av ett barn genomförs. Med KASAM är motivet att försöka nå en fördjupad kunskap om de situationer de biologiska barnen upplever ha befunnit sig i. Studien anser att KASAM kan vara ett användbart perspektiv till se detta.

3.1 Anknytningsteori

I nationalencyklopedin definieras anknytning som att stå i förbindelse med någon större helhet. Anknytningsteorin vill förklara den process som skapar ett band mellan ett barn och dess närmaste vårdare. Teorin beskriver vidare samspelet mellan barnet och för barnet andra nära personer (Broberg, m.fl., 2012:13). I denna studie kommer anknytningsteorin användas som en utgångspunkt för att diskutera och försöka få en klarare bild av respondenternas upplevelser. Om hur kontakten till de placerade barnen och till sina egna föräldrar kan ses ur ett anknytningsperspektiv. Höjer skriver i sin avhandling att syskonrelationer påverkar utvecklingen i en persons liv. I en fungerande placering så kommer det placerade barnet uppfattas som ett syskon av det biologiska barnet, i detta skapas också en anknytning som påverkar både det biologiska och det placerade barnet (Höjer. 2001:140,141).

Upphovsmannen till teorin var John Bowlby (1906-1990), han blev tidigt intresserad av hur separationen mellan barn och dess närmaste vårdare påverkade barnen. Efter andra världskriget arbetade Bowlby som chef över ”enheten för barn och föräldrar” på Tavistockkliniken, från arbetet där publicerade han de första familjeterapeutiska artiklarna (Broberg, m.fl., 2012:26,27). Mary Ainsworth (1913-1999) är den person som tillsammans med Bowlby utvecklade anknytningsteorin. Ainsworth koncentrerade sig på de olika anknytningsmönstren som hon upptäckte karakteriserar barns förhållande till sina närmaste vårdare (Broberg, m.fl., 2012:30,31).

Enligt Bowlby är ett barn biologiskt programmerad att knyta an till människor. Med anknytning menas att barnet knyter an på ett emotionellt plan till den person eller personer som ger den dess huvudsakliga omsorg. För att anknytning från ett litet barn till vårdare ska

uppstå måste omsorgspersonen vara fysiskt närvarande i barnets liv under en längre tid. När barnet blir äldre börjar den utforska sin närmiljö. Ett barn som har skapat en trygg anknytning utgår ifrån sin anknytningsperson när den börjar att utforska sin omgivning.

Anknytningspersonen blir vad Ainsworth kallade för en trygg bas. Om barnet känner sig hotat eller om en för barnet obehaglig situation uppstår springer barnet tillbaka till sin anknytningsperson som därmed blir en säker hamn (Broberg, m.fl., 2012:161,162). Ett barn kan ha flera olika anknytningspersoner. Det är oftast föräldrarna som spenderar mest tid med barnet som blir barnets första anknytningspersoner. Barn har omkring 3-5 anknytningspersoner när det är runt två år. Anknytningspersonerna är främst familjemedlemmar men det kan även vara förskolepersonal eller andra personer i barnets närhet. Att ett barn har flera anknytningspersoner betyder inte att alla är lika viktiga. Barn väljer ut en av anknytningspersonerna till att bli den centrala anknytningspersonen (Broberg, m.fl., 2012:57). Vad för sorts anknytning ett barn har kan ha stor betydelse för hur personen skapar relationer som vuxen. Ainsworth koncentrerade sig på att finna dessa mönster i anknytningarna, skillnaden på vilken sorts anknytning en person kan ha påverkar en person mycket.

3.1.1 Trygg anknytning

Ett barn med trygg anknytning söker närhet i farofyllda situationer. När inga faror hotar kan barnet springa, leka och utforska sin omgivning samt dela känslomässiga upplevelser med andra. Synapserna som bildas mellan hjärnas olika nervceller blir uppbyggda av vägar till positiva erfarenheter (Karlsson, 2012:68).

En person med trygg anknytning har lätt att komma nära andra människor och har ingen rädsla att bli övergiven när han går in i en vuxenrelation (Josefsson, Lynge, 2008:28)

3.1.2 Otrygg ambivalent

När umgänge med barn hela tiden sker på anknytningspersonens villkor och anknytningspersonen inte alltid kan uppfylla sitt barns behov av ömhet och närhet, blir det svårt för barnet att läsa av sin anknytningsperson på ett adekvat sätt. Ambivalenta barn har det därmed svårare att lita på sin egen förmåga att påverka sin egen omgivning. Barnen har svårare att tro på sig själv och får en svagare självkänsla (Karlsson, 2012:69).

En vuxen person som har haft en otrygg ambivalent anknytning i unga år har svårt med att känna sig helt tillfreds med närhet i kontakten med andra personer. I en relation vill de ta det långsamt och tenderar därför att hålla en viss distans till sina nära och kära (Josefsson, Linge, 2008:28,29).

3.1.3 Otrygg undvikande

Ett barn med en undvikande anknytning har en erfarenhet av att barnets anknytningspersoner ogillar beteenden när barnet är behövande. Små barn har behov av närhet för att trygga deras säkerhet. Barn med undvikande anknytning lär sig snabbt att inte ge uttryck för sina behov av tröst och närhet, detta för att få optimal tillgång till sina anknytningspersoner (Karlsson, 2012:69).

I vuxen ålder betar sig personer med anknytningen otrygg undvikande precis tvärtom i en jämförelse med de ambivalenta. De vill gärna komma nära inpå, det kan till och med gå så långt att de skrämmer iväg sina tilltänkta partners på grund av att denna starka önskan om närhet. De oroar sig också i större grad över att bli övergivna (Josefsson, Linge, 2008:29).

3.1.4 Desorganiserad anknytning

När samspelet mellan anknytningspersonerna och barnet bygger på rädsla från barnets sida skapas en desorganiserad anknytning. I och med att barnets bas att börja utforska ifrån inte är en plats där barnet kan finna trygghet blir det en omöjlig konfliktsituation för barnet. Desto mer behovet av trygghet ökar för barnet desto mer ökar också rädslan, detta eftersom samma person eller personer som ska se till barnets trygghet också är de som skapar rädsla hos barnet. Det desorganiserade barnet kan inte hantera konfliktfyllda situationer eller skapa strategier för att använda i dessa situationer (Karlsson, 2012:69).

Desorganiserad anknytning kan skapa många problem i framtiden för barnet, inte bara i relationer med andra människor utan också för dem själva. Giovanni Liotti psykiatriker jämför Trauma, Dissociation (som är att avskärma sig från verkligheten för att den är för svår att hantera) och en desorganiserad anknytning till varandra. För att förtydliga vad Giovanni skriver så jämför han dem inte med varandra utan säger att de hänger ihop som 3 delar av en fläta (Giovanni, 2004:39).

3.2 KASAM

Aaron Antonovsky (1923-1994) var professor i medicinsk sociologi och är den som myntade begreppet KASAM (Känsla av sammanhang). Antonovskys KASAM utvecklades ifrån det salutogena synsättet. Antonovsky menade att människan måste bevara det som var friskt, trots alla påfrestningar som en människa utsätts för under livets gång. Enligt Antonovsky definieras KASAM på följande vis.

Känslan av sammanhang är en global hållning i vilken utsträckning man har en genomträngande och varaktig men dynamisk känsla av tillit till att (1) de stimuli som härrör från ens inre och yttre värld under livets gång är strukturerade, förutsägbara och begripliga, (2) de resurser som krävs för att man skall kunna möta de krav som dessa stimuli ställer på en finns tillgängliga, och (3) dessa krav är utmaningar värda investering och engagemang. (Antonovsky. 2005:46).

Huvudkomponenterna i KASAM är som citatet demonstrerade ”begriplighet”, ”hanterbarhet” och ”meningsfullhet”. Har en person hög KASAM kan personen lättare ta sig igenom svåra perioder i sitt liv, personen har det också lättare att förbli frisk. Med ett lågt KASAM har personen det svårare att klara samma påfrestningar. Alla de tre komponenterna är nödvändiga i KASAM, dock säger Antonovsky att komponenten meningsfullhet är den viktigaste. Utan meningsfullhet blir varken begriplighet eller hanterbarhet särskilt långvarig. De personer som är engagerade och bryr sig, har alltid möjlighet att få förståelse och vinna resurser. Därefter slår Antonovsky fast att begripligheten kommer som den näst mest viktigaste. Om man inte förstår sig på någonting kan en person heller inte hantera det (Antonovsky. 2005:44,45,50). Varför klarar vissa personer olyckor och påfrestningar? Medan andra personers liv faller

sönder när de blir drabbade av samma saker? Antonovsky funderade över denna fråga och började undersöka om det var något i miljön eller i det arv en person bär med sig som avgjorde (Antonovsky. 2005:15,16). Enligt Antonovsky hjälper KASAM människan att göra olyckor begripliga för personen som drabbas av dem. När en person möter motgångar och övervinner dem byggs motståndsrresurser upp. Det är då lättare för personen ifråga att klara av liknande prövningar i framtiden.

Enligt Antonovsky byggs KASAM upp över tid, nämligen i möten med stressorer som personer stöter på i sina liv. Efter en tid blir människan uppmärksam på vilka stressorer som triggar igång något hos sig själv, personen får på det sättet en förståelse för upplevelsen och kan hantera det. Upptäckten blir då meningsskapande i och med att personen vet var/vad problemet ligger (Gassne, 2008:22). KASAM behöver inte endast sättas samman med hur väl en person klarar av tider av olycka och misär.

Denna studie vill påvisa att om de biologiska barnen har begriper uppgiften som familjen har gentemot det placerade barnet så fungerar placeringen bättre och alla i familjen mår bättre. Om de biologiska barnen begriper varför de placerade barnen bor hos dem kan de då också hantera situationerna som uppstår bättre. De biologiska barnen kan då också utveckla en meningsfullhet om varför det är viktigt för de placerade barnen att bo hos dem. I resultatet och i diskussionen kommer denna studie visa hur KASAM kan förstås utifrån de biologiska barnens perspektiv.

3.3 KASAM under uppväxten

KASAM gäller för alla kön, åldrar och etnicitet. Vilken socioekonomisk status och vilken typ av föräldraskap en person blivit uppfostrad i kan ha betydelse. Graden av bestraffningar och strikt föräldraskap samt om hur stort utrymme barnet har för att förhandla sin tillvaro kan komma att påverka hur KASAM utvecklas hos personen ifråga. Den socioekonomiska statusen påverkar bland annat vilken initiativkraft en person kan komma att få. KASAM under barn och ungdomsåren är flexibelt och utvecklas ständigt beroende på vilka bio-psyko-sociala faktorer barn eller ungdomen stöter på. Vid trettioårsåldern verkar nivån på KASAM bli mer stabil och förblir så för resten av livet. Nivån kan fluktuera men då nästan enbart om något livsavgörande i livet inträffar t.ex. olycka eller sjukdom (Gassne, 2008:24). Antonovsky tror inte att en person som i tidig vuxen ålder har svag eller måttlig nivå av KASAM kommer att höja sitt värde i den senare delen av sitt liv utan snarare sänka det ytterligare. Att situationen blir så är för att en person som har svag KASAM inte gärna sätter sig i positioner där hans KASAM kan komma att höjas, snarare drar sig den personen sig undan de platser och utmaningar där stressorerna han vet har en påverkan över honom finns. (Gassne, 2008:25).

4. Metod

Först i detta avsnitt presenteras och motiveras val av metod, vidare beskrivs tillvägagångssättet och slutligen redogörs vald analysmetod samt etiska överväganden för föreliggande studie.

4.1 Val av metod

Som datainsamlingsmetod för föreliggande studie har jag valt att använda en kvalitativ ansats. I arbetet med uppsatsen användes semistrukturerade intervjuer. Motiveringen till användandet av kvalitativa intervjuer är för att denna metod är bra på att ta reda på och förstå hur människor tycker, tänker och känner. Detta går i linje med vad Trost menar när han skriver att kvalitativa intervjuer *”lyser upp en väg för förstå hur människor resonerar sig fram och separerar olika handlingsmönster”* (Trost, 2010:32). Fyra intervjuer har genomförts i studien. I och med dessa fyra intervjuer har studien tillgång till material som behövs för att resultatet ska bli gott. På grund av tidsaspekten i arbetet var fyra intervjuer en bra avvägning. Intervjuerna tog 20 till 38 minuter att genomföra och under intervjuerna var frågorna ställda på sådant sätt att det kan vara svårt att med en kvantitativ forskningsansats få svar på frågorna. Fenomenet upplevelser var det som undersökningen ville få svar på. Möjligheten av att kunna ställa följdfrågor var för att öppna upp intervjun så att en dialog kunde skapas och respondentens upplevelser lättare skulle kunna komma fram.

Aspers (2011) riktlinjer har legat till grund vid utformandet av denna studies intervjuguide. Enligt Aspers används intervjuguiden för att besvara syftet och frågeställningen som uppsatsen bygger på. Förutbestämda frågor vid intervjutillfället tyder på att forskaren också har en förutbestämd teori om hur frågorna bör besvaras och följaktligen vad forskningen kommer resultera i. Detta är problematiskt då forskarens föreställningsvärld kan påverka undersökningen. Det är av vikt att vara medveten om detta då forskaren har egna teorier om hur det bör vara utifrån sina erfarenheter. Forskaren ska alltid utgå ifrån respondenternas värld och inte sin egen, samt vara medveten om sina egna föreställningar och att dessa kan påverka resultatet. Om forskaren utgår ifrån respondenterna minskar risken för att resultatet förändras (Aspers, 2011:143). Det är inte möjligt att direkt få den kunskap som finns i en annan persons huvud utan att ställa frågor och därmed påverka personen ifråga (Aspers, 2011:145).

I ett läge där forskaren känner att han inte klarar av att hålla sin studie opartisk på grund av sina egna tankar och teorier, kan han välja att använda sig av en tematisk öppen intervju. I en tematisk öppen intervju följer forskaren vissa teman som är bestämda sedan tidigare. Det finns inga förutbestämda frågor, alltså ingen intervjuguide (Aspers, 2011:140). Motiveringen till att denna studie väljer att använda sig av en intervjuguide av semistrukturerad karaktär är att metoden är mer effektiv för att få fram den information studien är intresserad av att undersöka, detta genom mer precisa frågor. Alla respondenter har fått svara på samma frågor, det är då lättare att jämföra och analysera respondenternas svar om sina egna upplevelser gentemot varandra. Förhoppningen med denna uppsats är att undersöka och förstå respondenternas upplevelser. För att effektivt kunna uppfatta respondenternas upplevelser föll valet på semistrukturerade intervjuer. Denna studie ska följa Aspers anvisningar för att på det sättet försöka att inte påverka respondenternas svar för mycket.

4.2 Urval

Valet av intervjupersoner grundar sig på tillgängligheten av intervjupersonerna, samt de etiska aspekter som forskaren ska ta hänsyn till. Alla intervjupersonerna är över 18 år och de fick själva ta ställning om de ville delta i denna studie. Barn under 15 år måste ha båda

vårdnadshavarnas samtycke till att medverka i vetenskapliga studier (Vetenskapsrådet, 2011:43). Denna studie inriktade sig därför på vuxna personer, och hur de uppfattar sina upplevelser i barndomen. För att komma i kontakt med intervjupersonerna tog jag hjälp av mina föräldrar. De har varit familjehemsföräldrar under tre årtionden. Mina föräldrar har under dessa år knutit en rad olika kontakter med andra familjehemsföräldrar. Dessa kontakter förmedlade telefonnummer till tre av respondenterna. De tre respondenterna är alla biologiska barn som vuxit upp i en familj som är eller har varit familjehem, alla är nu i vuxen ålder. Kontakten till den fjärde respondenten förmedlades av en vän. Vännen har själv varit placerad i det familjehemmet.

Den första kontakten till var och en av de fyra respondenterna togs genom telefon. I denna första kontakt skedde beskrivningen av vad studien ska undersöka. Efter det att alla respondenter förstått studiens syfte ville de alla bli intervjuade till studien. Detta är ett så kallat bekvämlighetsurval, med det menas att urvalet inte blir slumpmässigt utan forskaren har valt dem som finns tillgängliga i sin närhet. Grønmo (2006) skriver att ett strategiskt urval är ett systematiskt urval. Urvalet bygger inte på slumpprincipen utan på systematiska bedömningar av vilket urval som utifrån teoretiska och analytiska syften är mest relevanta och intressanta (Grønmo.2006:94).

4.3 Metodmotivering

Syftet med denna studie är att undersöka hur biologiska barn upplever att deras liv har påverkats av att deras föräldrar var familjehemsföräldrar under deras barndom. Enligt vetenskapsrådet (2011) ska forskaren välja den metod som ger minsta möjliga skada för intervjupersonerna (Vetenskapsrådet 2011:31). Studien använder sig av den metod som enligt forskaren ger minsta möjliga skada. Det är vuxna personer som frivilligt bestämmer sig för att delta i undersökningen. Respondenterna kommer om de väljer att göra så få läsa igenom studien innan den lämnas in. Är det någon av respondenterna som har invändningar om något i texten kommer detta att revideras.

4.4 Forskarens föreställningsvärld

Enligt Aspens (2011) finns det risk för skevhet i uppsatsen då intervjuer bygger på att forskaren försöker förstå det respondenten säger, forskaren är alltså subjektiv i sin bedömning av vad respondenten säger (Aspens, 2011:145). Anledningen till valet av denna metod är för att med denna metod kan forskaren nå en djupare förståelse för respondenternas upplevelser. Forskaren måste hela tiden vara uppmärksam så att han inte blandar in sina egna förutfattade tankar och meningar, då detta kan komma att påverka resultatet (Aspens, 2011:69). Min egen föreställningsvärld inom detta ämne är stor. Jag är själv uppvuxen med placerade barn i familjen. Det är extra viktigt för mig att reflektera över vad Aspens (2011) skriver, så att inga delar av mina egna subjektiva tankar kommer med i studien.

4.5 Datainsamlingsmetod

För att underlätta transkriberingen av intervjuerna användes en diktafon. Det finns inga riktlinjer för vad som är den mest lämpade metoden för att analysera intervjuer. I denna studie har dock alla intervjutillfällen spelats in (Troost, 2010:147). Respondenterna informerades om att inspelning av intervjun skulle ske. Det var viktigt att respondenterna var medvetna om inspelningen och att de gav sitt samtycke (Vetenskapsrådet, 2011:43). Transkriberingen

skedde så snart som möjligt efter det att intervjun var slut. Detta är viktigt för att forskaren fortfarande ska komma ihåg i vilken stämning och atmosfär intervjun hade. Transkriberingen i sig är också viktig. I transkriberingen kan många nya insikter om det respondenten talat om komma fram. Det är genom transkriberingen och ur kodningen från transkriberingen som analysen i studien utvecklas. Enligt Aspens (2011) kommer analysen vara med under hela processen, under arbetet med denna studie är det bara att konstatera att Aspens (2011) har rätt, i alla fall med arbetet till denna studie. Redan under transkriberingen kom nya tankar och insikter av intervjun fram. I transkribering är det markerat för pausar och hummanden, det är inte markerat för tonlägen och om det finns spår av ironi i rösten under delar av samtalet (Aspens, 2011:156).

Efter det att transkriberingen var klar användes det ihopsamlade materialet för att skapa koder som användes för att hitta teman i materialet. Materialet består av de svar om upplevelser studiens intervjufrågor ville granska, enligt Aspens (2011) kallas sådant material för *primärmaterial*. Att koda innebär att hitta teman i materialet som används för att beskriva och för att redogöra miljöer och personer. Kodningen hjälpte till att få en översikt i ett stort kunskapsmaterial. När kodningen blev klar användes koderna för att undersöka hur olika sammanhang hänger samman, t.ex. när två respondenter sa samma sak hjälpte kodningen att avgöra var deras åsikter i texten kommer samman (Aspens, 2011:167,168). Studien har använt sig av induktiv kodning, enligt Aspens (2011) innebär detta att forskaren identifierar koder i texten i samma skede som han skapar dem. Under arbetet med denna studie gjordes först en öppen kodning för att i ett senare skede finna koderna till de olika bärande temana i texten (Aspens, 2011:169).

Det ideala samtalet är det som varje forskare ska sträva emot, vilket är att det inte ska finnas någon maktobalans mellan forskaren och respondenten. När en forskare intervjuar respondenten uppkommer det direkt en obalans eftersom det är forskaren som styr samtalet genom sina intervjufrågor. Ett sådant styrt samtal kan leda till en svårhanterlig situation där empirin i samtalet blir lidande. Detta för att forskaren inte är tillräckligt lyhörd mot respondenten utan väljer att fortsätta med sina förutbestämda frågor (Aspens, 2011:141). Vid intervjutillfällena ska forskaren reflektera över denna maktobalans, för att på så sätt försöka minimera den ojämlika maktbalansen.

Alla människor har olika erfarenheter och det är ifrån dessa man tolkar världen. Forskarens uppgift är att förstå vad som sägs i en intervju inte bara utifrån sin egen förkunskap utan också respondentens. Det är viktigt att samtalet knyts samman med den kunskap som författaren har (Aspens, 2011:141).

4.6 Analysmetod

Transkriberingarna av intervjuerna skrevs tätt efter att de genomförts, detta för att viktig information inte ska hinnas glömmas bort och att forskaren inte ska förlora viktiga intryck och reflektioner av intervjutillfällena. Det tog mellan 3 och 7 timmar för transkribering av intervjuerna. Enligt Jacobsen (2007) är fördelen med att skriva ut det ihopsamlade materialet i fulltext att det kom att ge en stabil grund att stå på inför analysen och bearbetning av materialet. Analysen utfördes utifrån en innehållsanalys (Jacobsen, 2007:139).

Den klassiska definitionen på vad innehållsanalys är presenterades av amerikanen Bernard Berelson (1952) den lyder som följer ”En teknik avsedd att ge en objektiv, systematisk och kvantitativ beskrivning av det manifesta innehållet i ett meddelande”. Att innehållet måste

vara kvantitativ var länge en fråga som diskuterades och kritiserades. Rosengren & Arvidson (2002) skriver att en kvalitativ analys kan vara lika stringent som den ”mekaniska” kvantitativa analysen. Många forskare tyckte dock inte att den kvantitativa analysen var lämplig i alla lägen. En kvalitativ analys utvecklades, den tar enbart hänsyn till om ”meddelandet” har vissa egenskaper (kvalitéer). Kravet att innehållsanalysen ska inrikta sig på det manifesta innehållet innebär att den i princip ska bygga på textens direkta innehåll. Det är genom denna process forskaren kan få fram det innehåll i texten som är latent (det dolda, inte alltid det avsedda budskapet). Forskaren ska veta med sig att det är en subjektiv bedömning av vad han uppfattar som manifest eller som latent material. Det som uppfattas som manifest för den ena kan vara latent för den andre (Rosengren & Arvidson, 2002:361,362).

Processen med att innehållsanalysen kan se ut på många olika sätt, denna studie kommer att följa vad Granheim & Lundman (2004) beskrivit som ett sätt att gå tillväga. I arbetet med att finna analysenheter i transkriberingen togs de meningar som är relevant för frågeställningen ut ur texten. Den text som togs ut från materialets helhet kallas för meningsbärande enheter. De meningsbärande enheterna kondenserades sedan för att korta ner texten, detta utan att förlora något av det viktiga innehållet. Sedan togs de nu kondenserade meningsenheterna och koderna ut för att bli kategoriserade. De olika kategorierna speglar det som är det centrala budskapet i intervjuerna. Därefter skapades olika teman, i de olika temana ska det framgå vad det latenta innehållet i intervjuerna är (Rosengren & Arvidson, 2002:362).

4.7 Reliabilitet och validitet

Syftet med studien är att studera respondenternas egna upplevelser av att växa upp med placerade barn i sin familj. Den ovan valda metoden är lämplig för att tillförlitligheten kring att studien faktiskt undersöker respondenternas upplevelser. Detta gör att studien har en hög intern validitet. Validitet betyder att materialet är träffande och tillfredsställer studiens intentioner. Grønmo (2006) skriver vidare att validitet innebär att det är materialets giltighet i förhållande till frågeställningarna som ska belysas. (Grønmo.2006:230,331). Frågorna i intervjuguiden är tydligt ställda mot upplevelserna. Tillvägagångssättet har tydligt beskrivits, intervjuareffekten är dock svårare att komma ifrån vid valet av denna metod. Respondenterna har själva fått välja plats för intervjuerna. Detta för att de ska få en säker miljö att berätta kring deras upplevelser av ämnet.

På grund av intervjuareffekten ska denna studie inte tolkas som om den därigenom har en hög reliabilitet. Det ska vara helt klart att studien har mätt det forskaren velat undersöka. Resultaten är framtagna av forskaren. På grund av detta är resultaten subjektiva och det kan vara svårt att finna de fel som kan förekomma. Grønmo (2006) skriver att det är viktigt att reliabiliteten bygger på faktiska förhållanden och inte på forskaren av studiens egna subjektiva bedömningar (Grønmo.2006:228). Studien har dock funnit återkommande teman som respondenterna sätter stor vikt vid. Det går inte att generalisera dessa teman på grund av många olika anledningar, t.ex. att alla teman som framkom var självupplevt hos de enskilda respondenterna. Om alla fyra respondenter beskriver liknande upplevelser kring en fråga, kan detta tolkas som om det finns fler personer med liknande historia som upplevt samma sak. Det går dock inte att generalisera resultaten som framkommit och säga att samma sak gäller för

alla biologiska barn i familjehem. En forskare ska uppnå ett resultat i det som undersöks, det ska vara tillförlitligt samt uppnås på korrekt och bra sätt. Detta är ett krav som ska gälla oavsett vilken sorts metod forskaren använder sig av (Grønmo.2006:217,218).

4.8 Etiska överväganden

I en intervjustudie vet forskaren inte vad respondenterna kan komma att avslöja under intervjuerna. Ämnet för föreliggande studie kan inte anses som särskilt känsligt. Det är viktigt för forskaren att han inser att det inte är hans subjektiva bedömning om någonting är känsligt som spelar någon roll i sammanhanget, då det är respondentens känslor som måste tas i beaktande. Om respondenten inte vill att något skall komma med i denna studie kommer respondentens åsikt att respekteras, studien kommer att ta bort det material som respondenten finner är känsligt. Alla respondenterna informerades om att de kommer vara anonyma, risken minskar då att känslig information kan kopplas till någon enskild. Innan denna studie lämnas in kommer kontakt att tas med respondenterna för att stämma av att ingen har något problem med de tolkningar och slutsatser av intervjuerna som tagits i denna studie. Respondenternas namn är figurerade för att säkerhetsställa att ingen av respondenterna kan komma att identifieras och därmed kvarstår anonymiteten.

Intervjupersonerna informerades om syftet med föreliggande studie och informerades om att de när som helst kan avbryta deras medverkan i studien. Samtycke har inhämtats från intervjupersonerna. Intervjupersonerna har även informerats om att deras identitet inte kommer att röjas samt att materialet som inhämtats endast kommer att användas till föreliggande studie (Vetenskapsrådet, 2002).

5. Resultat

Syftet med denna studie är att undersöka upplevelser som biologiska barn har av att växa upp i ett hem som är familjehem, utifrån frågeställningen av hur de påverkades av att ett annat barn kom och levde tillsammans med familjen. Studien vill undersöka intervjupersonernas upplevelser utifrån syftet och frågeställningarna studien tidigare beskrivit. I detta kapitel följer en redogörelse för intervjupersonernas svar på intervjufrågorna. Inledningsvis i detta kapitel kommer en kort presentation av var och en av intervjupersonerna. Viss information t.ex. intervjupersonerna riktiga namn, var de bor mm, kommer inte att presenteras för läsaren, detta för att inte riskera att anonymiteten för personerna i studien. Kapitlet fortsätter med en sammanfattning av personernas svar kring de olika frågorna i de teman som kommit fram i denna studie genom kodning. Avslutningsvis kommer en sammanfattning av vad som framkommit i kapitlet.

5.1 Presentation av intervjupersoner

Samtliga namn är fingerade, intervjupersonernas åldrar är däremot skrivna utifrån den ålder de innehav under våren 2014.

Marcus är 27 år gammal, han är gift och har två barn. Han bor i en mindre ort på landsbygden. Marcus föräldrar har varit familjehemsföräldrar under hela hans uppväxt. Marcus kommer från en stor familj och upplevde ingen skillnad mellan sina biologiska syskon och de barn som var placerade under en längre tid i familjen. Marcus förklarar att det han upplevde som problematiskt med att vara familjehem handlade till stor del om hans föräldrars uppträdande

mot de placerade barnen. Marcus upplevde att föräldrarna såg det hela som ett arbete och att det var för pengarnas skull som de tog uppdraget som familjehem. Detta skapade konflikter mellan Marcus och hans föräldrar. Marcus förklarar att han upplever familjehem som viktiga för samhället. Han är glad och stolt över att ha fått vara med och hjälpa de personer som behöver detta stöd i sina liv. Marcus och hans fru ansöker nu om att få bli ett familjehem.

Maria är 33 år gammal, ensamstående med ett stort socialt nätverk. Hon är bosatt i en större stad. Marias föräldrar tog emot sina första placerade barn när Maria var i tio årsåldern. Placeringen gällde en för Maria jämnårig flicka samt ett barn i ettårsåldern. Maria förklarar att hon upplevde en konkurrens om föräldrarnas uppmärksamhet mellan henne själv och den jämnåriga flickan. Marias föräldrar var dock lyhörda och såg att allting inte var som det skulle. Föräldrarna ordnade så att situationen löste sig på ett bra sätt för alla parter. Marias syn på att ta emot placerade barn är trots initiala svårigheter endast positiva. Hon förklarar att hon enbart var glad för att hennes föräldrar tog emot fler placerade barn. Relationen mellan henne och de placerade barnen upplever hon som att hon var en bra förebild. Hon förklarar att hon inte upplever dessa relationer som syskonrelationer. Det var svårt för Maria att beskriva vad för sorts känslor hon hade gentemot de barn som kom. Med ett av familjehemsbarnen utvecklades en djupare relation. Som ett syskon vill hon inte säga att relationen var, men hon har svårt att definiera vad för sorts relation det egentligen handlade om.

Pontus är 38 år och bor i villa ute på landsbygden tillsammans med sin fru. Pontus föräldrar valde att bli familjehem när Pontus var i 16-17 årsåldern. Relationen till de placerade barnen upplevde Pontus som kompisrelationer. Pontus förklarar att han upplevde att det var skönt att få in någon annan i familjen som föräldrarna kunde lägga sitt fokus på. Pontus äldre bror hade precis flyttat hemifrån och Pontus kände att all den uppmärksamhet som han tidigare delat med sin bror helt plötsligt föll på honom. Att hjälpa någon som verkligen behövde stöd upplevde Pontus som en fin sak att erbjuda. Han känner en stolthet över att hans föräldrar beslutade sig för att vara familjehem. Pontus upplevde sin roll för det placerade barnet som att vara en äldre förebild. Han tyckte det var roligt att få in någon ny i familjen att tala och skoja med. Pontus beskriver sin familj som väldigt aktiv och att barnen som kom assimilerade sig till familjen väldigt snabbt.

Lucas är 29 år gammal och bor i en storstad, han har ett förhållande sedan en tid tillbaka. Lucas föräldrar valde att bli familjehem när han var tre, fyra år. Relationen till de placerade barnen upplever Lucas som olika beroende på barnets ålder och hans egen ålder, samt hur länge som barnen stannade i familjen. När Lucas var liten kände han ingen skillnad mot de placerade barnen respektive hans egna biologiska syskon. När han blev äldre förändrades hans relation gentemot de placerade barnen. Lucas upplevde att det berodde mycket på att det flyttade ut och flyttade in barn på kort tid så att det många gånger inte fanns tid för att bygga upp en relation. Lucas upplever också att anledningen till att relationerna inte blev så bra som de kunde ha blivit var att det var äldre barn, tonåringar som kom. Dessa ungdomar var inte särskilt flexibla och hade ett beteende som var rotat i deras erfarenheter. Det var svårt för dem att komma in i familjen på ett sådant sätt som yngre barn kan göra. Lucas beskriver att han hela tiden varit positiv till att hans familj tog emot placerade barn. Lucas upplevelse är att hans föräldrar var väldigt lyhörda för vad han och hans biologiska syskon tyckte och tänkte om att vara familjehem.

5.2 Bakgrund

De fyra intervjupersonerna är mellan 27 och 38 år gamla och består av tre män och en kvinna, gemensamt för dem alla är att deras biologiska föräldrar tog emot placerade barn under deras uppväxt. Intervjuerna ägde alla rum i deras hem. De upplever alla att de fått en mycket större känsla och förståelse för människor som inte har det så bra i samhället.

Det som skiljer och det som förenar intervjupersonerna åt är att inte alla av dem kommer från samma sorts uppväxtmiljö, en del av intervjupersonerna kommer ifrån staden och andra kommer från mindre städer och landsbygden. Alla intervjupersoner har egna biologiska syskon, föräldrarna var i ungefär samma ålder för alla personer när de blev familjehem. Alla intervjupersonerna lever nu helt olika liv som inte liknar varandra i någon aspekt som är relevant för studien.

5.3 Medbestämmande och påverkan

På frågan hur mycket intervjupersonerna upplevde att de fick vara med och påverka i familjen när det placerade barnet kom och under tiden för placeringen, uppgav tre av respondenterna liknande berättelser om hur de upplevde att saker och ting gick till. Maria berättar hur hon kände efter hon sagt till sina föräldrar att allting inte var bra mellan henne och en annan flicka som bodde hos dem. Maria hade under en, för henne lång tid, utsatts för verbala påhopp från den jämnåriga flickan. Detta var inget som Maria berättade för sina föräldrar eftersom hon då skulle oroa föräldrarna men också ”förstöra” för flickan. Tillslut blev situationen ohållbar för Maria och hon berättade för sina föräldrar hur det låg till.

Och det var väl kanske efter det som jag började känna att (paus) att då kunde ju ingenting gå fel för då visste jag ju att mamma och pappa alltid tog hänsyn till vad jag tyckte och vad jag kände. (Maria)

Maria upplevde att hennes föräldrar lyssnade på henne och att det snabbt blev bättre efter det att hon talat med sina föräldrar. Här syns prov på hur ett biologiskt barn tar ansvar för föräldrarnas eventuella oro (Brannan, m.fl. 2010).

Marcus var den av intervjupersonerna som upplevde det som om hans föräldrar inte lyssnade på honom. Marcus fick ingen information om att familjen ens funderade på att bli familjehem.

Intervjuare- Hur upplevde du att beslutsfattandet om att ni skulle bli familjehem gick till?

Marcus- Jag uppfattade ingenting alls, jag va inte med nånting på det.

Intervjuare- Okej.

Marcus- Jag fick inte veta nånting förens det hände.

Marcus berättar om en händelse i ungdomen som han reagerade kraftigt på.

Men sen så kommer jag ihåg att när det andra, d det va typ när jag var tretton, fjorton. Då var det extremt dålig hänsyn, för då kommer jag ihåg att ja varit på klassresa i Spanien och kommer hem å blev inte hämtad och så var det två barn när jag väl gick hem, jag tänkte jaha vad e det här, så jag skulle säga att det var väldigt dålig hänsyn. (Marcus)

Under detta intervjumoment märkte författaren till studien att denna händelse fortfarande berörde Marcus, fastän det gått 14 år sedan händelsen inträffade. Upplevelsen av att inte ha

fått vara med och påverka tycker Marcus har att göra med hur gamla de biologiska barnen är vid tillfället som placeringen sker. Här kan en koppling till Graham & Fitzgerald (2000) forskning göras. De skriver att för att en ungdom ska vilja vara engagerad och positiv till något nytt, vill de vara underrättade om vad som komma skall. För Marcus del var detta obefintligt.

Maria tycker att föräldrarna ska förklara så mycket som är möjligt även för små barn. Hon anser att små barn förstår mer än vad de vuxna runt omkring barnen tror att de gör. Om föräldrarna förklarar för barnet vad som försiggår behöver inte barnet dra sina egna slutsatser av vad som händer omkring dem. Åsikterna mellan intervjupersonerna skiljer sig åt. Marcus anser att föräldrarna inte behöver berätta någonting för ett litet barn. Han upplevde själv inte någonting konstigt med att inte få veta vad som hände runtomkring honom när han var liten.

Intervjuare- Okej aa. Hur upplever du att dina föräldrar tog hänsyn till dina känslor och tankar när ni var familjehem? I en skala 1 till 10 där 1 är dåligt 5 är bra och 10 jättebra.

Marcus- Ett till tio, alltså dom tog ju helt ärligt absolut ingen hänsyn alls, men sen så vet jag ju inte hur stor roll det spelade.

Intervjuare- Nej.

Marcus- Ähmm för som jag kommer ihåg när, när jag var väldigt liten och bodde så spelade det ingen som helst roll, jag förstod inte skillnaden på, för mig, jag var så pass liten, kanske två tre bara när han kom så jag förstod ju inte, i mina minnen så kommer jag ju inte ihåg att han kom in i bilden ens, utan han bara va där.

Marcus upplevelse är alltså att när han var väldigt liten så hade han inte haft någon nytta av att veta varför det placerade barnet bodde i familjen. Han kan inte riktigt säga vid vilken ålder han tycker att han borde ha fått mer information om det som händer omkring honom i familjen. Att i 13-14 årsåldern inte få information om vad som sker i ens egen familj är emellertid något som han inte är tillfredsställd med. Återigen syns vikten av att göra ungdomar till medaktörer i vardagen (Graham & Fitzgerald, 2010)

Maria upplevde att socialsekreteraren var någon som lyssnade till vad hon tyckte och sa, hennes upplevelse av mötena var positiva, men att det som spelade en större roll var att hennes föräldrar var öppna angående de barn som placerades i familjen. De tre andra intervjupersonerna upplevde det inte som att de hade stor kontakt med socialsekreteraren. Lucas säger att han inte har något minne av att han pratade med socialsekreteraren.

Ja hon var där inne med mamma och pappa, vi sa väl hej till varandra men mer en så var det inte. (Lucas)

Intervjupersonerna säger att de inte tror att det spelade så stor roll just då, tre av dem menar att de fick ut allt de ville av att tala med sina föräldrar. Pontus upplever att han var tillräckligt gammal för att förstå situationen själv. Marcus är lite mer tveksam till hur han egentligen känner inför det hela och säger att det nog inte hade skadat att tala mer med socialsekreteraren. Marcus var den ende av intervjupersonerna som upplevde att han inte fick så mycket information om vad som hände i familjen från någon, varken från föräldrarna eller familjehemssekreterarna.

5.4 Upplevelser av att dela föräldrar

När ett placerat barn kommer till en ny familj kommer mycket av uppmärksamheten att riktas mot det nya barnet. Att de placerade barnen drog mycket av föräldrarnas fokus till sig upplevdes inte som något problem för respondenterna, Pontus berättar

Pontus- det har inte påverkat så mycket så ehh ja, jag har kanske alltid tyckt att det varit skönt att mina föräldrar har någon annan att lägga sin uppmärksamhet på, för det blir alltid mycket tjat på sina egna ungar. När man flyttar hemifrån blir det mycket telefonsamtal som var e du, vad gör du å sånt där, även när jag flyttade hemifrån så det kanske va lite skönt att det kom nya ungar som dom kunde lägga sin tid på (skratt).

Inte alla av respondenterna var i en sådan ålder att de tyckte det var skönt att föräldrarna lade sin uppmärksamhet på någon annan än dem själva. Under intervjuerna förmedlade alla respondenterna en upplevelse av att de förstod att de barn som kom till familjen behövde extra stöd och tid av föräldrarna.

Intervjuare- Hur upplevde du att dela med dig av dina föräldrar till andra?

Maria- (Paus) asså jag har bara hela tiden tyckt att det har varit kul, att man kan göra nånting för dom här barnen, dom hade ju ingen, dom kunde ju inte bo hemma, förstår du dom ehh (paus) dom var ju samhällets barn på något vis och då måste vi ju ta hand om dom, att dom kan få komma hem till oss där jag vet att det är bra, det var ju bara så.

Alla respondenternas svar är en reflektion på hur de tycker sig ha upplevt sin barndom. Det Maria säger är nog något som en tioåring skulle ha haft svårt att formulera men det är den reflektionen som hon har över att hennes familj blev familjehem. Detta uttalande går att ställa i relation till hennes agerande i den lojalitetskonflikt Maria tidigare upplevde i situationen med den jämnåriga flickan. Där utstod hon verbala påhopp av hänsyn till att flickan var i en utsatt position vilket Maria upplevde som att flickan tvunget måste bo hos Marias familj. Parallellen är att även om en 10-åring inte kan uttrycka sig som Maria idag gör, så talar hennes agerande för att hon redan som liten kände ett stort ansvar.

Att ha förståelse för barns utsatthet upplever Maria kan ha hjälpt henne i andra situationer senare i livet. Maria vill inte säga att hennes yrkesval som lärare berodde på hennes upplevelser som barn men att det var en av flera faktorer som hjälpte henne i sitt val av yrke. Det var inte alla gånger som att vara förstående hjälpte henne. Maria berättar om ett tillfälle då hon skulle iväg och rida, hon behövde skjuts av sin mamma och ett av de placerade barnen tog extra lång tid på sig vid middagen.

Då vet jag att jag tänkte ah men skit i det där nu, skit i den där ungen låt han ehh han kan väl få slippa äta då liksom ägna inte tid för jag måste åka och rida, asså det e nog den enda gången men det var ju inte att ehh att jag kände ilska mot barnet bara för det, det gjorde jag aldrig. (Maria)

Författaren till denna studie tycker dock inte att denna situation kan ses som särskilt typiskt för just biologiska barn respektive placerade barn, sådana här situationer uppkommer i alla familjer, syskon blir irriterade på varandra.

Av de fyra intervjupersonerna är Marcus den som kraftigast påverkades av hur relationerna inom familjen utvecklades. Som liten upplevde han inte att dela förälder var svårt för honom, men som tonåring upplever han att han fick ett nytt perspektiv på sin situation. Marcus berättar att han inte upplevde att han delade med sig av sina föräldrar eftersom de såg föräldrarollen som ett arbete och detta reagerade han kraftigt på, han förklarar det så här:

Marcus- Ehh om man ska dela med sig av sina föräldrar, då är det ju att man delar med sig av sina föräldrar.

Intervjuare- Frågande min?

Marcus- Om en förälder jobbar som lärare på en skola och har sitt eget barn i klassen, då delar ju inte det barnet med sig av sin förälder utan då är det ju en lärare och då är det ju ett jobb.

Intervjuare- Ja aha.

Marcus- Det blev mer som en jobbroll än en föräldraroll för dem, det blev aldrig nåt dela med sig, å man hade väl hellre sett att man delade med sig, för kärlek finns det väl inte för lite av.

Marcus var den enda av respondenterna som kände att hans föräldrar kan ha tagit emot de placerade barnen av ekonomiska skäl, och inte för att det var rätt sak att göra. Marcus upplevde inte att de placerade barnen behandlades annorlunda än vad han själv och hans biologiska syskon gjorde utan Marcus upplevelse är att han själv också fick en sådan position som ett barn får i skolan om dennes förälder är lärare.

5.5 Varför ta emot placerade barn?

Anledningen till att familjerna tog emot placerade barn hade tre av intervjupersonerna en gemensam åsikt om. Att dela med sig av vad de själva hade. Kärlek var ett bärande tema, det är det som respondenterna vill förmedla att deras familjer gett till de barn som kom till dem. Det som skiljer intervjupersonerna åt i deras upplevelser är hur viktig ekonomin var för att ta emot barnen. Två av respondenterna hade själva starka känslor kring detta, de tycker sig ha sett andra familjer ta emot barn av ekonomiska skäl. Lucas minns tillbaka och berättar om hur han på en fotbollsturnering såg hur två placerade barn behandlades av sina familjehemsföräldrar.

Jo men det va ehh dom gick omkring i skitiga kläder och såg inte ut att ha fått en kam i håret på länge, dom fick äta matsäck medans dom ”riktiga” barnen fick pengar för att köpa hamburgare, å jag tänkte att ja att vad e det frågan om, åhh jag var inte gammal, kanske tio, elva. (Lucas)

Minnet av dessa placerade barn kom Lucas ihåg och tankarna de väckte hos honom själv då hans egen familj hade placerade barn hos sig fick honom att minnas denna händelse tydligt. Marcus upplevelse var att det hela tiden var viktigt för hans föräldrar att få pengar. Även om de placerade barnen inte fick mindre materiella saker hörde han sina föräldrar säga:

Marcus- Det är för mycket bök och jobb för pengarna.

Marcus har kraftigt tagit avstånd till hans föräldrars agerande i de äldre tonåren och som vuxen.

5.5.1 Engagemang och solidaritet med svaga i samhället

Intervjupersonerna kände ett ansvar att ta emot och vara ansvarsfull gentemot deras nya familjemedlemmar. Marcus var den som tydligast beskrev vad han gjorde för att de placerade barnen skulle känna sig välkomna. Han upplever att han inte skulle ha tillbringat så mycket tid i sitt föräldrahem efter det att han flyttat ut om det inte var för de placerade barnen. Marcus upplevde att hans föräldrar inte alltid gjorde saker och ting på ett riktigt sätt gentemot de placerade barnen.

Marcus- En sak som jag bestämde mig ganska tidigt för var att jag ska försöka och va rättvis hela vägen och om jag tycker att nånting händer som inte är rättvist så ska jag visa min ståndpunkt.

Intervjuare- Ja ja.

Marcus- och (paus) jag vet många gånger som dom aldrig märkt saker men som man har fått tagit kamper som har tagit veckor å månader som har vart bråk som dom aldrig har sett, och dom bråken har ju varit för deras sida som dom aldrig behövt ta.

Marcus ville att det skulle bli så bra som möjligt för barnen som kom. Hans engagemang gick så långt att han tog strider mot sina föräldrar även efter det att han flyttat hemifrån. De tre andra respondenternas upplevelser går mer eller mindre ihop med varandra om hur deras upplevelse av varför och hur familjen tog emot de placerade barnen. Pontus beskriver upplevelsen och poängterar att det är viktigt att visa barnen att de är välkomna.

Pontus- Man ska visa dom att dom är älskade å att dom e välkomna, det är jätteviktigt så att dom inte känns utstötta på något vis.

Intervjuare- Ja och då kan det vara bra att dom biologiska barnen e med på det.

Pontus- Ja men precis.

Pontus håller med intervjuarens påstående om att det är bra om de biologiska barnet/barnen är med och välkomnar barnen efter deras förmåga. Detta går helt i linje med det som Graham och Fitzgerald (2010) beskriver i sin studie om att barn vill vara med och hjälpa till. I intervjuerna beskrev tre av respondenterna liknande upplevelser om varför deras familj blev familjehem. Alla fyra respondenterna hade liknade upplevelser om vad de tyckte var den viktigaste anledningen till varför en familj ska bli familjehem. Anledningarna såsom de beskrev dem handlade alla om empati och en vilja att hjälpa de svaga i samhället.

Marcus- Min fru har precis blivit tillräckligt gammal så nu har vi ansökt om att få bli familjehem. Och det handlar om ja alltså pengagrejen är ju en ganska viktig grej i det hela men inte att det bara ska handla om pengarna, Vi har haft den här synen hela tiden att varför gör många det bara för pengarna när det egentligen handlar om, pengarna är ju bara för att man ska kunna göra det.

Maria- Asså jag har bara hela tiden tyckt att det har varit kul, att man kan göra nånting för dom här barnen, dom hade ju ingen, dom kunde ju inte bo hemma, förstår du dom

ehh (paus) dom var ju samhällets barn på något vis och då måste vi ju ta hand om dom, att dom kan få komma hem till oss där jag vet att det är bra.

Lucas- Jag tyckte det va bra att bli familjehem, jag har ju bra föräldrar så då kan man väl dela med sig (skratt).

Respondenterna är i efterhand glada över att ha haft möjligheten att få växa upp i en familj som hjälper barnen i samhället, och för att ha varit en del av denna hjälp. I Höjers (2001) avhandling upplevde föräldrarna att det var en bra upplevelse för barnen att förstå att det inte är alla som har det lika bra som dem själva. Intervjupersonerna i denna studie konfirmerar dessa föräldrars uppfattning då de upplever att uppväxten tillsammans med placerade barn har gett dem en ökad förståelse för andra människors problem.

5.6 Familjehem i vuxenlivet

Hur har det påverkat respondenterna i vuxen ålder att ha levt tillsammans med ett eller flera placerade barn i familjen? Maria upplever att hon kan ha haft nytta av att hennes familj tog emot placerade barn i och med hennes arbete på skola. Hon upplever inte att det påverkat hennes yrkesval men att det kan göra henne till en bättre lärare.

Intervjuare- Jag tänker att om ett av de barnen som kom till er blev slagen av sina riktiga föräldrar om du ka se tecken eller nåt sånt på barnen i din klass?

Maria- Ibland kan jag ju tänka att åh tänk om den här skulle få bo någon annanstans, asså många tycker ju att det e hemskt att ta bort barnet från sina föräldrar å tänker att där ska de ju bo så länge som möjligt men ibland så mår ju faktiskt barnet bättre av att skiljas från sina biologiska föräldrar å komma till ett fungerande familjehem. För då, jag menar barnen i skolan man märker ju att de blir mycket lugnare och stabilare när de får de här rutinerna å ramar och regler runt omkring sig.

Med de erfarenheter Maria har med sig upplever hon att hon kanske kan se saker i ett annat perspektiv än det hennes kollegor gör. Om ett barn inte har en bra hemmiljö så vet Maria att det finns bra hem dit barn kan leva och få en bra barndom.

Marcus berättar om hans upplevelse om hur det har påverkat honom att växa upp i en familj som är familjehem. Marcus anser att den bristande relation han har till sina föräldrar idag till stor del har att göra med att de var familjehem. Han upplever också att hans syn på barn och föräldraskapet har påverkat honom. Däremot kan Marcus tycka att det är problematiskt att ge pengar för att hjälpa människor i andra länder eftersom han vet att det finns personer som befinner sig mycket närmare som behöver hjälp. Marcus upplever att detta beror på att han genom sin uppväxt har fått ta del utav andra personers utsatthet, och vet att det finns mycket att göra och många att hjälpa mycket närmare.

Jag har jättesvårt för att greppa saker som händer i andra länder å jag har alltid tyckt att hjälper du dom på din bakgård då hjälper dom någon på sin bakgård så går det vidare. (Marcus)

Att Marcus och hans fru nu i vuxen ålder vill bli familjehem kan ha att göra med denna vilja att hjälpa till på sin egen "bakgård". Marcus upplever att beslutet att bli familjehem har påverkats av den erfarenhet han har. Marcus förklarar att han tycker om barn så om han inte

hade ansökt om att bli familjehem så hade han kanske sökt sig till andra organisationer som hjälper barn.

Pontus är den av respondenterna som upplever att inget av hur han är som vuxen är direkt påverkat av att hans föräldrar var familjehemsföräldrar. Han säger att han var så pass gammal när det placerade barnet kom att han redan hade en klar bild av vad han ville göra och vem han var/är. Han säger att han tycker det är roligt och har lätt för att träffa nya människor men säger i samma andetag att det skulle han ha haft även om hans familj inte varit familjehem.

Lucas är lite mer kluven till vad i hans liv som påverkats. Lucas yrkesval att bli skådespelare upplever han är någonting som har utvecklats inom honom efter det han flyttade hemifrån. Det har inte på något sätt någonting att göra med att han växte upp i en familj som tog emot placeringar av barn.

Jag va med i en uppsättning när jag jobbade med ehh människor med funktionsnedsättningar, å då när jag va på scenen kände jag att det är det här jag vill göra. (Lucas)

Lucas känner att han lärde sig något om människor och samhället som påverkat honom i vuxen ålder. På frågan om han fick reda på bakgrunden till varför de barn som blev placerade hos hans familj och hur det påverkade honom svarade han:

Lucas- Ja det måste det ha gjort, hur man såg honom första gången han kom ehh man hade en, ja man trodde man visste hur han var, några gånger stämde det jag trodde med hur han var ja ehh på nåt sätt, men oftast var det en annan kille än den jag trodde det skulle vara som kom.

Intervjuare- Påverkade detta dig senare också?

Lucas- Jag har nog tänkt på det senare, att ehh bara för att man tror att en person ska vara på ett visst sätt behöver det inte vara så, det vet jag ju i alla fall men här fick jag verkligen vara med om det, åh jag vill inte säga att det förändrade hur jag ser världen (skratt) men ehh hur jag ser på människor litegrann kanske.

Intervjupersonerna har olika uppfattningar om hur och vad som påverkat dem angående placeringen av ett barn i deras familjer, det är ingen som tycker sig gjort avgörande val om sin framtid på grund av tidigare upplevelser med att ha placerade barn hos sig. Men alla erfarenheter en person har lägger grund till hur personen agerar vid ett senare tillfälle. Antonovsky (2005) skriver att erfarenheterna en person bär med sig hjälper sagda person senare vid liknande situationen. Utifrån detta perspektiv blir alla personer påverkade av situationer omkring dem, i vilken omfattning beror på personens egna inneboende resurser.

5.7 Sammanfattning av resultat

Nedan sammanfattas resultatet utifrån de fyra teman använda i resultatet, de två första temana sammanfattas tillsammans. De fyra temana är; ”Medbestämmande”. ”Dela föräldrar”. ”Varför ta emot placerade barn”? ”Familjehemmet i vuxenlivet”.

5.7.1 Medbestämmande och att dela föräldrar.

Alla respondenterna uppger att det är viktigt att de biologiska barnen får vara med och påverka. De tyckte inte alla att de fick det medbestämmande som de anser sig ha rätt till, inför och under placeringen av barn/barnen i familjen. Rivalitet finns mellan alla människor som bor nära inpå varandra, respondenternas upplevde inte att denna rivalitet hade så stor betydelse i deras relation till föräldrarna och eller till de placerade barnen. Att föräldrarna lyssnade på sina barn är det som respondenterna uttrycker är den avgörande faktorn till att det blev en god relation mellan alla i familjen, både nya och äldre medlemmar.

En av respondenterna Marcus, upplevde att hans föräldrar saknade lyhördhet för hans känslor och tankar. Om det var det faktum, att föräldrarna inte tog hänsyn till vad barnen i familjen tyckte som gjorde att Marcus inställning till de placerade barnen mer liknade en syskonrelation än någonting annat är svårt att veta utifrån den information som kom fram under intervjun.

Respondenternas åsikter gick isär när det gäller upplevelsorna om föräldrarnas ansvar att informera dem om de placerade barnen. Marcus upplevde inget problem med att inte vara informerad när han var liten, Maria tyckte däremot att det blir en bättre miljö för alla inblandade om öppenheten även mot små barn är större. Familjehemssekreterarens roll för respondenterna upplevde alla vara marginell. Marcus säger att det inte skulle ha skadat att ha fått tala mer med familjehemssekreteraren. De tre andra upplever att de fick all information de behövde från sina föräldrar, de känner inte att de skulle ha fått ut något av att tala med representanten från socialtjänsten. Respondenterna hade olika upplevelser av att dela med sig av sina föräldrar under barndomen. Pontus tyckte det var skönt att inte behöva vara centrum för sina föräldrars uppmärksamhet. Han upplevde det som skönt att någon annan tog en del av föräldrarnas tid i anspråk.

Marcus upplevelse skiljer sig ifrån de andra respondenterna på fundamentalt sätt. Marcus upplever inte några svårigheter med att dela sina föräldrar. För att dela föräldrar måste föräldrarna vara föräldrar mot de placerade barn som kommer in i familjen, Marcus upplevde det som om hans föräldrar tog emot barnen för pengarnas skull och hade en annan roll gentemot de placerade barnen. Marcus upplevelse var att hans föräldrar tog på sig en "jobbroll". Denna roll iklädde sig hans föräldrar mot alla barn som bodde hos dem, biologiska som placerade. Marcus var den enda av respondenterna som upplevde att hans föräldrar tog emot placerade barn för pengarnas skull.

5.7.2 Varför ta emot placerade barn?

Respondenterna var överens om förutsättningarna för att en familj ska bli familjehem, de ska göra det för att de vill göra skillnad. Att vilja ta emot och ge barnen kärlek var ett viktigt budskap som de förmedlade i intervjuerna. Lucas och Marcus hade starka känslor kring de familjer som tar emot barn för pengarnas skull. Lucas för att han hade erfarenhet av hur ett sådant familjehem tog hand om sina placerade barn. Marcus för hur han uppfattade sina föräldrars motiv till att ta emot barnen.

Respondenterna upplever att de själva tog på sig ett ansvar för att skydda och göra vad de kunde för att de placerade barnens vistelse i familjerna skulle vara en bra upplevelse.

Marcus beskriver att han kände ett ansvar för barnen som var under hans föräldrars omsorg även efter det att han flyttat hemifrån. Detta ansvar försatte honom i kollision med

föräldrarna. Han beskriver att han tog många häftiga diskussioner för att de placerade barnen inte vid ett senare tillfällen skulle behöva ta dem. Upplevelsen att de kände att de var med och gjorde något bra för någon annan fanns under alla intervjutillfällena. Att ha andra barn boende hos dem upplevde respondenterna som en fin sak. Fast de inte alltid var med och påverkade besluten upplevde respondenterna att de var med, och att de gjorde något bra.

5.7.3 Familjehemmet i vuxenlivet.

Utifrån frågeställningen hur respondenterna upplever att det påverkat dem att i barndomen haft placerade barn boende hemma hos dem framkom det olika information från var och en av de tillfrågade. En sak som alla respondenter uppgav var att upplevelsen inte påverkat dem till en sådan grad att de tagit livsavgörande val utifrån den påverkan, som placeringen av barn i deras familj har haft.

Maria och Lucas säger att upplevelserna har hjälpt dem förstå människor på ett bättre sätt i vuxen ålder. Maria säger att hon kan vara en bättre lärare tack vare de erfarenheter hon fått, av att som barn leva tillsammans med andra barn som inte fått en så bra start i livet. Lucas säger att han inte dömer personer innan han själv mött dem och bildat sig en uppfattning om dem, detta upplever han till stor del har att göra med att barn/ungdomar kom till hans familj under hans egen barndom.

Marcus liv har påverkats mycket av de placerade barnens förekomst i hans liv. Marcus upplever att hans relation till sina föräldrar har försämrats avsevärt. Detta på grund av kraftfulla och heta diskussioner kring hur behandlingen av de placerade barnen gick till i hans föräldrahem. Marcus känner en stark vilja att hjälpa människor i sin närhet. Han vill med egna ögon kunna se resultatet av den hjälp han ger. När han ger 100 kr till en välgörenhetsorganisation upplever han att det är svårt att se att det han gör faktiskt gör skillnad. Han upplever att det har att göra med hans erfarenheter av att växa upp med placerade barn. I föräldrahemmet såg han med egna ögon hur mycket skillnad en person kan göra för en annan människa, bara genom att öppna dörren och välkomna dem in.

Pontus var äldre tonåring när hans familj blev familjehem. Han upplever att han redan då var den person han är idag. Pontus säger att upplevelserna från tiden med ett placerat barn i familjen inte påverkat honom. Han sade att en påverkan kanske skulle ha kommit till stånd om familjen vid ett tidigare skede i hans liv blivit familjehem.

6. Diskussion

Syftet med studien har varit att undersöka intervjupersonernas upplevelser av hur deras liv påverkats av att deras familj tog emot placerade barn under deras uppväxt. Fyra personer har intervjuats om sina upplevelser av att ha föräldrar som är familjehemsföräldrar. Nedan inleds diskussionen om hur väl denna studies frågeställningar besvarats. Sedan följer en övergripande diskussion över vad som framkommit i intervjuerna.

6.1 Frågeställningar

Denna studie vill undersöka och besvara tre frågeställningar. Respondenternas svar på intervjufrågorna har täckt de tre frågeställningarnas områden.

Hur upplever intervjupersonerna att deras erfarenheter av att växa upp i ett familjehem har påverkat dem? Negativa och positiva upplevelser är lika relevanta. Respondenterna har uppgivit i sina svar att det har påverkat dem senare i livet. Tre av respondenterna på ett likartat sätt. De beskriver det som en indirekt påverkan, den är komplex och svår att beskriva men är positiv i erfarenheterna som de upplever att de fått. De upplever att de kan använda sig av dessa erfarenheter i vuxen ålder. En av respondenterna är mer rak, han har en klar bild av hur han tycker att hans liv har påverkats. I hans upplevelse finns både positiva och negativa effekter av att leva som biologiskt barn i ett familjehem.

En indirekt påverkan som är generell för respondenterna är att de känner ett ansvar för samhällets svagaste individer.

Hur upplever intervjupersonerna att deras kontakt med socialtjänsten var under placeringen av barnet? Av intervjupersonerna är det endast Maria som minns kontakten mellan henne och familjehemssekreteraren som god. De andra intervjupersonerna hade en annan upplevelse, om de har något minne alls av familjehemssekreteraren. Lucas till exempel minns att han som flyktigast sa hej till familjehemssekreteraren när denne pratade med hans föräldrar (Lucas sid 23). Detta stämmer således inte överens med det som Rasmussen (2013) skriver om socialtjänstens önskan om att även få samtala med de biologiska barnen. Marcus upplever att det skulle varit en god sak att få mer vetskap från familjehemssekreteraren om placeringarna av barn i hans hem. Maria som hade en bra relation till familjehemssekreterarna har även bara positiva minnen ifrån socialtjänstens besök.

Upplever intervjupersonerna att de fick vara delaktiga i besluten som familjen tog av att vara familjehem. Svaren visar att alla respondenterna upplever det som viktigt att de biologiska barnen ska bli och vara informerade om vad som sker i familjen. Upplevelsen att barnet är med och hjälper någon förstärks om barnen får vara med och göra sin röst hörd. Åldern spelade en viktig roll för hur mycket information barnet har rätt till att få ta del av, och här skiljer sig respondenternas uppfattningar. Marcus upplevde att det inte spelade någon avgörande roll, att inte veta vad som försiggick i familjen när han var ett litet barn. Marias åsikt är att små barn förstår mer än vad de vuxna tror. Barnet mår bättre av att veta vad som försiggår, barnet ska inte behöva gissa och försöka klura ut allting själv för att få ett sammanhang.

6.2 Övergripande diskussion av resultatet i förhållande till tidigare forskning

Den övergripande diskussionen delas nedan upp i; medbestämmande, fördelar och nackdelar att dela föräldrar, resultat kopplat till teoretiska utgångspunkter, slutsatser samt framtida studier.

6.2.1 Medbestämmande

Respondenternas upplevelser av sitt medbestämmande i familjen stämmer med den tidigare forskningen för denna studie. Alla respondenter har varit klara med att de tycker att de biologiska barnen ska få vara med i den process det innebär till att bli familjehem. Åsikterna har gått isär angående vid vilken ålder barnen ska bli delgivna information. Solberg (1994) skriver att för att bli mer delaktig måste ett barn ta ansvar och bete sig på ett ansvarsfullt sätt mot familjen. Nordenfors (2006) skriver att motsatsen till delaktighet är att vara maktlös i familjelivet. Att få vara med och vara en del av någonting större är en definition av ordet familj. Marcus upplevelse är att han inte får medverka i besluten och att ingen lyssnar till vad

han har att säga, detta kan ses som att vara maktlös. Maria däremot fick information i början av placeringen och sedan fortlöpande under den tid barn/barnen bodde hos hennes familj, hon var delaktig i familjehemsbarnets vistelse hos familjen.

De tre andra respondenternas upplevelse av medbestämmande stämmer överens med svaren som deltagarna i Brannen´s (2000) studie ”Connecting Children” gav. Respondenterna upplevde att den information de fick om att vara familjehem var tillräcklig. I samband med att de fick en förståelse för vad det innebar att vara familjehem ville de ha ett större ansvar, för att på ett aktivt sätt kunna hjälpa både det placerade barnet och sina egna föräldrar. Detta står i god relation med vad Graham & Fitzgerald (2010) skriver i sin studie om barns tankar kring delaktighet. Twigg (1994) skriver att det från socialtjänstens sida många gånger saknas kunskap till att genomföra en bra matchning mellan placerat barn och familjehem. Av de svar som kom fram i intervjuerna så upplevde respondenterna att de placerade barnen snabbt och på ett emotionellt bra sätt kom in i familjen.

Enligt Rasmussen (2013) ska familjehemssekreterare ta sig tid att tala med de biologiska barnen för att höra deras tankar och funderingar över vad som komma skall innan en placering sker. Trots att kontakten med personal från socialtjänsten inte upplevdes vara stor (se Lucas, sid 23) upplevde tre av respondenterna att informationen de fick av familjehemssekreteraren var tillräcklig. De tre respondenterna tyckte även att de fick all väsentlig information de behövde av sina föräldrar. Dock uttryckte Marcus en önskan att ha mer kontakt med familjehemssekreteraren, han upplever även att han inte fick tillräcklig information från sina föräldrar. I studien av Poland och Groze´s (1993) framkom det att socialtjänsten ska ta ett större ansvar för att de biologiska barnen ska vara införstådda med vad det innebär att vara familjehem.

6.2.2 Fördelarna och nackdelarna att dela föräldrar

Ingen av respondenterna upplever att tillgången till sina föräldrar förändrades nämnvärt efter att de placerade barnen kom till dem. De förändringar som skedde tog respondenterna med jämnmot, de förstod att de placerade barnen behövde den tid föräldrarna gav dem. Twigg (1994) beskriver att anledningen till sammanbrott för många familjehem beror på att de biologiska barnen och de placerade barnen inte kommer överens. Föräldrarna beslutade sig i dessa fall för att avbryta placeringen. I studien av Poland och Groze (1993) framkom det att 47 % av 51 stycken tillfrågade biologiska barn upplevde obehag på grund av förändringar efter det att det placerade barnet flyttat in. Anledningen till att det inte blev mer konfliktfyllda situationer för intervjupersonerna och deras placerade barn beror på att det var flera års åldersskillnad mellan de biologiska och de placerade barnen. Den enda gång som någon av respondenterna upplevde det som konfliktfyllt att ha ett placerat barn boende hos sig var Maria. Det handlade då om en flicka som var i samma ålder som hon själv. Poland och Groze (1993) skriver att inte alla barn upplevde det som ”jobbigt” att ha placerade barn hos sig. Föräldrarna till barnen i Twigg (1994) studie tyckte att barnen lärt sig mer om att ta ansvar och att ha empati för mindre privilegierade människor. Detta verkar vara fallet med intervjupersonerna i denna studie. De beskrev att de tyckte att det var en god sak att vara familjehem och var stolta över att få ha varit en del av det.

Enligt Rasmussen (2013) vill socialtjänsten att hem som tar emot placerade barn ska ha ett överflöd av ”värme och kärlek” och detta är något som tre av respondenterna beskriver att deras familjer haft. Det var på grund av att de kände empati till utsatta barn i samhället som

gjorde att de blev familjehem enligt tre av respondenterna. Marcus beskriver sina föräldrars anledning till att bli familjehem som rent ekonomisk. Marcus föräldrar har varit familjehem i många år. Hur socialtjänsten tolkar signaler om hur det står till i vissa familjer är svårt att generalisera, detta på grund av socialsekreterarna gör en egen subjektiv bedömning om hur det står till i familjerna. De fyra respondenterna kände ett ansvar för barnen som placerades i familjen, de ville hjälpa till. I Brannen's (2000) studie "Connecting Children" uttrycktes liknande svar från intervjupersonerna. Intervjupersonerna i Connecting Children upplevde sig själva som aktiva i den omsorg som familjen utövade. Detta stämmer överens med de svar som denna studies intervjupersoner förmedlade.

Alla respondenter i denna studie har påverkats av vad de varit med om på olika sätt. Den positiva påverkan är i likhet med det som Höjer (2001) beskriver, att de från en tidig ålder får en föreställning om att inte alla är lika lyckligt lottande och att de utvecklar en större tolerans mot andra människor. Höjer (2001) menar att upplevelsen kan leda till ett rikare liv för intervjupersonerna. Det Marcus har varit med om, är det en positiv erfarenhet? Att han har varit bestämd mot sina föräldrar och satt ner foten, sagt vad han tycker. Beaktar man vad Antonovsky (2005) säger; att en person blir starkare och har lättare att klara av svåra situationer om han en gång redan varit i en liknande situation. I detta perspektiv kan det ha varit bra för honom, och det har troligtvis gjort honom starkare.

6.2.3 Resultatet kopplat till Anknytningsteori

Intervjupersonerna har alla sagt att det var viktigt att bli lyssnad på. Att någon av deras föräldrar tog till sig av vad de kände, tyckte och upplevde. Ur ett anknytningsperspektiv tolkas detta som att intervjupersonerna ville stå i förbindelse med sin/sina anknytningspersoner. Tre av respondenterna upplevde att de hade/har en bra kontakt (trygg anknytning) med sina föräldrar Broberg, m.fl. (2012). Att det kom in barn utifrån påverkade inte märkbart relationen dem emellan. Den fjärde respondenten Marcus anknytning till sina föräldrar skilde sig märkbart jämfört med de övrigas. Ingen vilja fanns från föräldrars sida för att förklara och tala med honom om de beslut som påverkade hela familjen. Vilken sorts anknytning som Marcus hade/har till sina föräldrar framgår inte i materialet som denna studie samlat in. I denna studie kommer heller inte spekulationer om sagda anknytning förekomma.

Under intervjun talade Marcus på ett annat sätt om sina föräldrar än vad de andra respondenterna förmedlade om sina anknytningspersoner. När det gäller anknytningen som respondenterna upplevde att de hade till de barn som blivit placerade i deras familjer när de var små gick upplevelserna isär. Två av respondenterna upplevde det som att barnen blev som syskon. Lucas upplevde att när han var liten och det fanns ett barn som bott en längre tid hos hans familj så kände han att bandet dem emellan var som ett syskonband. Det var den enda gången han upplevde att en syskonrelation skapats. Bolwby skriver att för att skapa en anknytning så måste anknytningspersonen vara fysiskt närvarande en längre tid. Maria och Pontus hade inte denna upplevelse av anknytning till de placerade barnen. Pontus upplevde att han inte fick en syskonlik anknytning, men att han visst såg en del av dem som stannade en längre tid som familjemedlemmar. Detta kan ha att göra med Pontus ålder och går i linje med anknytningsteorin, även om inte en syskonlik relation skapats så har de skapat en relation med varandra Broberg, m.fl. (2012). Maria var den av respondenterna som hade det svårast att definiera vad för sorts anknytning hon hade till barnen som kom. Hon var mycket klar över att det inte var en syskonrelation, vad för annan sorts relation det var kunde hon inte säga. En förbindelse dem emellan hade dock skapats.

Anknytningsteorin menar att hur en person skapar nya kontakter och relationer har att göra med vilken anknytning en person hade som liten. Om en anknytning bryts kan detta försvåra förmågan att skapa kontakter i vuxen ålder Broberg, m.fl. (2012). I denna intervjustudie har två av respondenterna sagt att en syskonrelation skapades med de placerade barnen. Placeringar avslutas och det placerade barnet flyttar bort från familjen, hur har då detta upplevts för de biologiska barnen. Intervjuerna har inte gett något som tyder på att anknytningen för någon av respondenterna har skadats på grund av dessa erfarenheter. Förmågan att kunna skapa relationer och knyta an till andra människor upplever ingen utav respondenterna har påverkat dem negativt. Marcus var den som starkast kände att en syskonrelation skapades till de placerade barnen. Han säger att han inte upplevde något obehag eller problem till att anknytningen med hans ”syskon” plötsligt bröts när det placerade barnet flyttade ifrån familjen. Marcus säger att de han kom närmast har han fortfarande kontakt med, en helt avklippt separation uteblev alltså.

6.2.4 Resultatet kopplat till KASAM

Alla upplevelser en människa har kommer påverka senare beslut och hur de hanterar medgångar och motgångar (Antonovsky, 2005). Utifrån respondenternas svar upplever de inte att det de varit med om är något som särskiljer dem från resten av befolkningen. Respondenternas upplevelser kommer att analyseras utifrån KASAMS tre huvudkomponenter ”begriplighet”, ”hanterbarhet” och ”meningsfullhet”.

Den viktigaste komponenten i KASAM är meningsfullhet Antonovsky (2005).

Respondenterna uppgav i svaren på intervjufrågorna, att det fanns en känsla av att de gjorde någonting viktigt i att ha de placerade barnen boende hos sig. För att känna att de gör något viktigt och meningsfullt måste de ha en förståelse för varför familjen tar emot barnen. Marcus menade på att ett litet barn inte behöver veta lika mycket som ett större barn. Han hade inte något problem med att hans föräldrar inte berättade för honom om varför de placerade barnen kom till dem. I hans svar framkom det inte om han upplevde att det hans hem gjorde när han var liten var meningsfullt, till skillnad mot Maria som upplevde stor mening med att ha placerade barn hos sig även i en ung ålder. Maria fick information om vad som hände i familjen och kunde på det sättet begripa vad det var som familjen gjorde och varför det var meningsfullt. När Marcus blev tonåring och mer fick en begriplighet av vad som skedde i familjen blev meningsfullheten också stor, så stor att Marcus själv deltog aktivt för att säkerhetsställa barnens intressen. När en person möter motgångar och övervinner dem byggs motståndsresurser upp. Det är nu lättare för en person att klara av liknande prövningar i framtiden Antonovsky (2005). Marcus upplevde att han behandlades precis på samma sätt som de placerade barnen, i och med detta tog han parti för de placerade barnen i vuxen ålder. I enlighet med KASAM hade Marcus då motståndsresurser skapats så att han kunde ta konflikten med sina föräldrar. Marias föräldrar förklarade för henne varför barnen kom till dem. Hon upplevde det som meningsfullt redan från en liten ålder och kunde hantera situationen på ett sätt som Marcus inte kunde, hon kunde till exempel särskilja de placerade barnen från sina biologiska syskon. Marcus uppfattade de placerade barnen som syskon, Maria gjorde det inte. Maria förstod vad som skedde omkring henne och kunde hantera situationen på ett annat sätt än Marcus. Lucas upplevde att han skapat en syskonrelation till ett placerat barn när han var liten. Möjligheten att kunna särskilja de placerade barnen från sina egna biologiska syskon kan både vara positiv och negativ. Negativ i den meningen att det

placerade barnet kan känna sig utanför familjen, positiv i den meningen att de biologiska barnen förstår att det/de nya barnen behöver mer tid till föräldrarna.

”Begriplighet, ”hanterbarhet” och ”meningsfullhet” är de tre benen som KASAM bygger på. Det är viktigt att alla människor får veta vad det är som sker runtomkring dem så att de inte själva skapar mening i vad som sker, och handlar utifrån dessa föreställningar Antonovsky (2005). I familjehem är detta extra viktigt för att dels barnen ska känna att det familjen gör är meningsfullt och dels för hur de ska kunna hantera de relationer som utvecklas. I tonåren tog respondenterna snabbt till sig vad och varför det var meningsfullt att de placerade barnen kom. De hade då en större förståelse och hade skapat en *begriplighet* för situationen. Alla respondenter beskriver att vad de själva och deras familj gjorde för ”samhällets barn” var viktigt och gjorde skillnad (se sid, 26). De hade förstått *meningen* med att vara familjehem. Alla händelser som inträffade, alla berättelser som de fick höra både av föräldrarna och av de placerade barnen själva, har påverkat dem i någon grad. Ingen av de intervjuade beskrev separationen som svår när ett av de placerade barnen flyttat. Genom att de begrep sin egen, familjens och det placerade barnets situation kunde de *hantera* den separation som ett avslutande på en placering innebar för dem och familjen.

De svar denna intervjustudie har gett kan påvisa ett starkt KASAM bland deltagarna. Detta påvisas av teman som *förståelse* för de placerade barnens situation (se Maria sid 24.) samt ett sätt att *hantera* nya sociala situationer (se Lukas, sid 28.). Att uteslutande härleda deltagarnas kunskaper och tankar kring frågor som dessa till deras upplevelser som biologiska barn i familjehem är svårt och innebär stora generaliseringar. Däremot går mycket av detta helt i enighet med Antonovskys KASAM-teori.

6.2.5 Metoddiskussion

I denna studie grundades metodvalet att använda sig utav semistrukturerade intervjuer av syftet att det skulle vara ett effektivt instrument för analysen av respondenternas svar. Alla fick samma frågor och på det sättet skulle forskaren få möjlighet att se skillnader och likheter i respondenternas upplevelser. Denna metod var ett lyckat val även om vissa av respondenterna emellanåt kom bort från ämnet. Detta gav i sin tur svårigheter i analyserandet av intervjuerna att se om respondenten egentligen hade svarat på intervjufrågan. Att detta inträffade beror främst på studiens upphovsmans bristande kunskap om hanterandet av intervjuer, samt av rädsla att påverka respondenternas svar. Metoden var trots allt ett bra verktyg, och föresatsen med metodvalet föll väl igenom, i att jämföra respondenternas upplevelser (se sid 26).

6.2.6 Reflektioner av studien

Respondenternas svar visar att de alla har moral. De visar på ett engagemang och solidaritet för de utsatta och svaga i samhället. Även efter att en av respondenterna flyttat hemifrån känner han sig manad att kämpa för de barn som bor hos hans föräldrar. Om dessa personer skulle ha haft ett lika stort hjärta för människors utsatthet som de nu har, om de inte hade samma erfarenheter som nu är fallet, kan denna studie inte svara på. Sannolikheten att de med deras erfarenhet kan motivera sina ståndpunkter och perspektiv måste sägas vara bättre underbyggt nu än vad det annars skulle ha varit.

I empirin var det svårt att definiera något enskilt som respondenterna tyckte hade påverkat dem så mycket att de tänker eller gör på ett annat sätt än alla andra i samhället. Reflektionen över intervjupersonernas upplevelser är att de känner ett stort ansvar för samhällets svaga.

6.2.7 Framtida studier i ämnesområdet

Det skulle vara intressant att undersöka och jämföra biologiska barn i familjehem som fortfarande bor hemma hos sina föräldrar och det placerade barnet med nu vuxna utflyttade barn. En sådan intervjuserie hade dock sett annorlunda ut och skulle betyda ett mycket större arbete och intervjuprojekt. Det hade då varit nödvändigt att intervjua samma barn både i ung och vuxen ålder för att få en bild av skillnader i upplevelsorna. Intervjupersonerna i denna studie har svarat så sanningsenligt som de kunnat på de frågor ställda till dem. Människor förhårligar och glömmer saker som varit, Maria var till exempel den enda som upplevde att hon någon gång blivit irriterad av att behöva dela sin tid med föräldrarna med andra barn.

Denna studie är relevant för det sociala arbetet på grund av att resultatet som denna studie ger, visar att det är av vikt för de biologiska barnen att få vara med i processen att bli och vara familjehem. De biologiska barnen ska inte få bestämma om familjen ska bli och vara familjehem eller inte. Barnen ska dock vara med och få förklarat för sig vad som händer och hur det kan komma att påverka dem själva, då denna studie visat att detta är viktigt för barnen. Empirin som i denna studie framkommit visar på att intervjupersonerna har påverkats på olika sätt både positivt och negativt och stöd till dessa individer kan behövas. Det skulle vara en god sak om stödverktyg till de biologiska barnen kunde utvecklas, så att processen med placeringen skulle genomföras smidigare för alla familjemedlemmar. Dessa barn gör ett viktigt socialt arbete och de behöver få stöd och uppskattning för vad de gör.

Referenser

Litteratur

- Antonovsky, Aaron. (2005) *Hälsans mysterium*. 2 uppl. Stockholm: Natur och Kultur.
- Aspers, Patrik (2011). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber AB
- Berger, L, Peter., Luckmann, T. (2010) *Kunskapssociologi. Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. 3 uppl Falun: Scanbook AB
- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T., Mothander, P.R. (2012), *Anknytningsteori. Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Falkenberg: Natur och kultur.
- Gassne, Jan. (2008). *Salutogenes, Kasam och socionomer*. Mediatryck, Lunds Universitet.
- Grønmo, Sigmund (2006). *Metoder i samhällsvetenskap*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Höjer, I. (2001) *Familjehemmets inre liv*. Akademisk avhandling, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.
- Jacobsen, Dag Ingvar (2007). *Förståelse, beskrivning och förklaring. En introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Malmö: Studentlitteratur AB.
- Josefsson, Dan., Linge, Egil. (2008) *Hemligheten. Från ögonkast till varaktig relation*. Natur och Kultur.
- Linberg, Börje (2011) *Handledning i familjehemsvård. Erfarenheter och goda råd*. Borås: Recito Förlag.
- Nordenfors, Monica (2006). *Ett reflexivt syskonskap: en studie om att växa upp tillsammans med fostersyskon*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2006
- Nordenfors, M, m.fl.(2012) *Att fostra familjen- en grundbok om styrning, föräldraskap och socialtjänst*. 1 uppl. Malmö: Liber AB
- Rasmusson, B. Regnér, M.(2013). *Ett utvalt hem till ett utvalt barn. Familjehemsutredningar och socialt arbete i praktiken*. Stockholm: Kultur & Natur samt författarna.
- Rosengren, Karl Erik. Arvidson, Peter.(2002). *Sociologisk metodik*. Malmö: Liber AB
- Solberg, A.(1994). *Negotiating Childhood. Empirical Investigations and Textual Representations of Children's Work and Evryday Life*. Oslo: Nordberg Trykk A/S.
- Trost, Jan. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur AB.

Artiklar

- Brannen, J., Heptinstall, E. & Bhopal, K. (2000), *Connecting Children: Care and Family Life in Later Childhood*. London: Routledge Falmer.

Cauntley, P.W.,(1980). *New foster parents: The first experience*. New York: Human services press.

Giovanni, Liotti. (2004) *Trauma, Dissociation, and Disorganized Attachment: Three Strands of a Single Braid*. Theory, research, practise, training Vol 41, pp. 472-486,2004

Graham A & Fitzgerald R (2010). *Progressing children's participation: Exploring the potential of a dialogical turn*. *Childhood* 17(3): 343–359

Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). *Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness*. *Nurse Education Today*, 24(2), 105-112.

Poland Denise & Groze Victor (1993) "Effects of foster care placement of biological children in the home". *Child and Adolescent Social Work Journal*. Vol. 10 (2) April 1993 Page 153-164. New York: Human Sciences Press.

Such, E. & Walker, R. (2004) "Being Responsible and Responsible Beings: Children's Understanding of Responsibility." I *Children and Society*. Vol. 18: 13. Sid. 231-242.

Twigg, R. (1994) *The Unknown Soldiers of foster Care. Foster Care as a Loss for the Foster Parents Own children*. *Smith College Studies in Social Work*. Volume 64, No 3.

Ulla Jergeby, Sofia Enell, Malin Hultman, Maja Kärrman Fredriksson, Hanna Olofsson. *Bedömningar vid rekrytering av familjehem- En systematisk kunskapsöversikt*. Artikelnr 2008-126-117. Publicering www.socialstyrelsen.se, januari 2009.

Offentligt tryck

Socialstyrelsen. (2012). *Oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar av yngre barn och långvarigt placerade barn*.

Vetenskapsrådet (2011) *God forskningssed*. Stockholm.

Elektroniska källor

SFS 1990:52 *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga*. Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad 19 Maj 2014 från: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/sfs_sfs-1990-52/

Rädda Barnen. (hämtad 19 Maj 2014 från: http://www.raddabarnen.se/om-oss/barnkonventionen/barnkonventionen-lang-version/#Art_12

Bilaga 1 - Information

Information innan intervjun till respondenterna

Du kan när som helst avbryta intervjun.

Om det är någon fråga som du inte vill svara på så behöver du inte det.

Jag kommer att spela in intervjun.

Jag kommer enbart att använda den information jag får från er till denna studie.

Du som respondent är garanterad sekretess.

Jag kommer inte lämna ut några personuppgifter.

Efter mitt arbete med studien kommer jag radera alla inspelningar och transkriberat material.

Bilaga 2 - Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

Ålder

Civilstånd

Barn

Intervjuguide

1: Hur upplevde du att beslutsfattandet att ni skulle bli familjehem gick till?

2: Hur upplever du att dina föräldrar tog hänsyn till dina känslor och tankar när ni var familjehem? I en skala 1 till 10 där ett är dåligt 5 är bra och 10 jättebra

3: Hur såg relationen till dina föräldrar ut innan ni blev familjehem?

Följdfråga 1: Under den tid som fosterbarnet bodde hos er?

Följdfråga 2: Efter fostersyskonet flyttat?

4: Upplevde du att din tid till dina föräldrar begränsades när det placerade barnet kom?

5: Hur upplevde du att dela med dig av dina föräldrar till andra?

6: Upplevde du att du fick stå tillbaka på grund av det placerade barnet?

Följdfråga: Om JA på vilket sätt? Och hur mycket?

7: Hur såg dina förväntningar ut till att det skulle komma ett till barn till familjen?

Följdfråga: Blev det som du trodde?

8: Kände du till bakgrunden till varför barnet placerades hos er?

Följdfråga: Upplever du att den kunskapen påverkade dig?

9: Upplever du att din relation till dina föräldrar har påverkats på grund av att ni är/har varit familjehem.

Följdfråga: Vad har påverkats?

10: Vilken betydelse har de placerade barnen kommit att ha för dig?

Följdfråga: Vilken betydelse upplever du att du har haft för de placerade barnen?

Vilken typ av relation hade/har ni? Kompis, syskon, han/hon som bodde där och så vidare.

11: Utifrån dina erfarenheter vad är det viktigaste att tänka på när man placerar barn i familjehem?

Följdfråga: Vad tycker du att socialtjänsten bör tänka på när de placerar ett barn i en familj?

12: Upplever du att det är något du gör idag som har att göra med att din familj var familjehem när du växte upp?

Nu är vi snart klara, är det något som du skulle vilja tillägga? Något minne eller händelse som påverkat dig? Och som du vill dela med dig av.